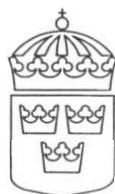

Riksdagens protokoll

1993/94:42

Måndagen den 13 december

Kl. 12.00 – 14.41

Protokoll
1993/94:42

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 6 och 7 december.

*Svar på
interpellationer*

2 § Svar på interpellation 1993/94:60 om placeringen i häkte av personer som tagits i förvar m.m.

Anf. 1 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Berith Eriksson har frågat mig vilka åtgärder regeringen på kort och litet längre sikt är beredd att vidta för att de som tagits i förvar inte skall placeras i häkten eller polisarrester.

Inledningsvis vill jag poängtera att ett förvarsbeslut är en ingripande åtgärd för den enskilde individen och därför bara får förekomma i situationer där det är oundgängligen nödvändigt. Förutsättningarna för att ta en utlännings i förvar är därför noga preciserade i utlänningslagen, och dessutom är tiden för förvarstagandet begränsat. Av tillgänglig statistik framgår att det fattades omkring 4 000 förvarsbeslut avseende vuxna personer under de tre första kvartalen 1993. I drygt hälften av fallen var tiden för förvarstagandet kortare än tre dygn.

Antalet personer som tagits i förvar har i absoluta tal ökat under det senaste året. Detta är en följd av att antalet avvisningsbeslut som fastställts av Utlänningsnämnden och skall verkställas har ökat och det förhållandet att en inte ringa del av de personer som har fått avvisningsbeslut försöker undanhålla sig verkställigheten av beslutet. I relation till antalet verkställda avvisningar har emellertid andelen personer som tas i förvar minskat.

Det är polismyndigheten som har ansvaret för att verkställa ett förvarsbeslut. Vid utredningsslussen i Carlsund finns särskilda förvarslokaler. Därutöver kan polisen använda sig av polisarrester, vid korta förvar, samt allmänna häkten och kriminalvårdsanstalter. Förvarstagandet kan också ske på annat sätt som bedöms lämpligt, exempelvis i bevakad lägenhet eller rum i anslutning till inrese- eller utreseorten. Kriminalvårdsstyrelsen har ansvaret för de utlännings som tas i förvar i häkten och andra lokaler som ligger under Kriminalvårdsstyrelsen. I övrigt ligger ansvaret för bevakning m.m. hos polismyndigheterna.

De särskilda förvarslokalerna i Carlsund tillkom ursprungligen i mitten

av 1980-talet för förvarstagande av barnfamiljer. Genom de mycket kraftiga inskränkningar i möjligheten att ta barn i förvar, som genomförts på regeringens initiativ under år 1992, utnyttjas emellertid förvarslokalerna numera nästan enbart för vuxna. Placering av vuxna förvarstagna sker numera i första hand i Carlslund i mån av plats och när det är praktiskt möjligt. Förvarslokalerna i Carlslund, som fram till nu omfattat 36 platser, har mot den bakgrunden nästan ständigt varit fullbelagda under den senaste tiden.

Jag delar Berith Erikssons uppfattning att det är önskvärt att förvarstagande av utlänningar i så stor utsträckning som möjligt sker på annat sätt än genom placering i häkte eller polisarrest. För detta talar framför allt humanitära skäl. Såväl platsbrist på häktena som de höga kostnaderna för häktesplatser gör det också angeläget att söka alternativa lösningar. Initiativ har därför tagits med detta syfte.

Vid Carlslund har en del av de lokaler i anslutning till nuvarande förvarslokaler som Invandrarverket tidigare använt för förlägningsboende iordningställt för förvarslokaler. De kommer att tas i bruk den 15 december. Härigenom utökas antalet platser för förvarstagna i Carlslund från 36 till 60.

Kulturdepartementet har vidare tagit initiativ till ett möte mellan berörda departement och myndigheter för att se på möjligheterna att använda några av de förläggningar som nu skall avvecklas av Invandrarverket som förvarslokaler. Invandrarverket har därefter påbörjat en inventering av förläggningar som skall avvecklas inom kort och som i stället helt eller delvis skulle kunna användas för förvarstagna. Enligt uppgift från Invandrarverket har man vid denna inventering funnit några intressanta objekt. Ett par polismyndigheter har också vid egna inventeringar funnit lokaler som kan vara möjliga att använda för inkvartering av förvarstagna. Det måste nu vara en uppgift för de myndigheter som har det direkta ansvaret för att ta hand om förvarstagna att närmare bedöma lämpligheten hos de lokaler som redovisats.

Min förhoppning är att det pågående arbetet skall leda till att det under våren skall finnas möjligheter att placera en väsentligt större andel av de som tas i förvar på annat håll än i häkten och polisarrester.

Anf. 2 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag tackar kulturministern för svaret.

Jag ställde denna fråga efter det att jag hade besökt häkten i Uppsala och även informerat mig om hur det såg ut på de andra häktena i mitt hemlän. I Uppsala träffade jag bl.a. en man som i november hade blivit lovad en fängelseplats i maj 1994. En annan kille hade tre veckor kvar på ett utdömt straff på ett och ett halvt år. Han kommer alltså att avtjäna hela strafftiden i häktet.

Stockholmspolisen berättade för en tid sedan i massmedierna hur otillfredsställande de fann det att deras dyrbara tid gick åt till att jaga häktesplatser och transportera häktade. Men den frågan skall mer debatteras med justitieministern.

Utöver denna mycket otillfredsställande situation med överfulla fängelser, häkten och arrestlokaler kommer den intensifierade jakten på asylsökande som fått avvisningsbeslut. Eftersom polisen inte har anvisats andra lämpliga lokaler används i de flesta fall häkten och arrestlokaler.

Statistik kan man läsa på olika sätt. Det senaste kvartalet är intressantast, eftersom det avser tiden efter det att polisen fått 100 miljoner i resursförstärkning för att söka efter personer som skall avvisas. Enligt statistiken över juli, augusti och september var 1 422 vuxna och 31 barn förvarstagna. Av dem var det bara 451 vuxna som satt mindre än tre dygn, dvs. inte ens en tredjedel, och hela 252 som satt mer än tio veckor.

Sverige är ett avlångt land. Det är mer än 100 mil mellan Carlsund och Haparanda, och flyktingar finns ända uppe i Kiruna. Även om det blir fler platser på Carlsund täcker det inte behovet vare sig när det gäller antal eller försvarbar transportsträcka. Det är ett faktum att även barn sätts i häkten, eftersom det är så långt till Carlsund från övre Norrland eller södra Sverige.

Jag besökte London i somras tillsammans med socialförsäkringsutskottet. Vi var då även och tittade på den förvarslokal som man hade gjort i ordning utanför flygplatsen Heathrow. Våra värddar poängterade mycket noggrant att detta inte var ett häkte eller ett fängelse. Dessa personer hade inte begått något brott. Den distinktionen gör vi inte i Sverige.

Kulturministern redovisade att det pågår ett arbete med att iordningställa andra lokaler, och det är ju mycket bra. Men hon uttalade endast en from förhoppning om att det under våren skall bli möjligt att minska antalet förvarstagna i häkten och arrestlokaler.

Tycker inte kulturministern att det är ovärdigt en civiliserad rättsstat att över huvud taget sätta asylsökande i häkten och arrestlokaler? Är det inte dags att klart uttala att det är oacceptabelt och sätta en tidsgräns för när andra lokaler skall vara framtagna, eller åtminstone när regeringen ämnar komma med förslag om en förändring?

Anf. 3 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Inte heller jag tycker att det är bra att människor som skall avvisas från riket blandas med brottslingar. Det är också därför som kapaciteten nu nästan fördubblas vid Carlsund. Myndigheterna har på vårt initiativ börjat inventera alternativa lokaler.

Berith Eriksson sade att polisen inte har anvisats andra lokaler. Kriminalvårdsstyrelsen och Polisen har det gemensamma ansvaret för att plocka fram den här typen av lokaler. Vi har från vårt håll tyckt att det vore lämpligt att försöka använda nerlagda förläggningar till förvarstagande, och Kulturdepartementet har därför sammankallat detta gemensamma möte.

Regeringen behöver alltså inte återkomma med något förslag, utan myndigheterna har denna uppgift. Min förhoppning är att det initiativ som togs från Kulturdepartementet skall leda till en förbättrad situation. Arbetet har redan påbörjats i och med att Carlsunds kapacitet nu ökar.

Visst finns det ett logistiskt problem i att Sverige är ett mycket avlångt land. Men som jag redovisat i mitt svar kan man använda andra lokaler – lägenheter och liknande. Man behöver alltså inte åka till en alldeles speciell utpekad förvarslokal.

Jag vill på en punkt kommentera det Berith Eriksson sade om att regeringen nu har avsatt resurser för en intensifierad jakt på avvisade asylsökanden. Jag vill här i kammaren redovisa vad regeringen har gjort. Regeringen har anslagit 100 miljoner extra för att följa upp de resurser som tidigare har

givits Invandrarverket och Utlänningsnämnden för att de skall kunna fatta beslut snabbare och för att väntetiderna inte skall bli så långa.

De tidigare satsade resurserna börjar nu ge effekt. Men polisen har inte fått motsvarande ökade resurser för att administrera avvisningsbesluten. I första hand skall dessa pengar användas till administrativ personal som nyanställs för att kunna administrativt hantera avvisningarna från förläggningarna. Där sitter människor och väntar på att få åka hem.

De administrativa resurserna har också använts till att gå igenom gamla listor på eftersökta icke avisade personer och för att därmed kunna uppdatera dem så att de är aktuella. Därtill får pengarna användas också till övertid för poliser, men inte för nyanställning av poliser. Det innebär att de tips som polisen tidigare har fått in, och som de också nu får in, kan följas upp.

Det finns alltså inte i regeringens beslut något direktiv om att speciellt gömda personer skall utsättas för, som Berith Eriksson kallar det, intensifierad jakt. Merparten av pengarna används till att följa upp Invandrarverkets och Utlänningsnämndens beslut om avvisningar så att människor skall slippa att vänta ytterligare längre tid på förläggningarna.

Anf. 4 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag vill än en gång påpeka att 60 platser på Carlslund inte täcker behovet. Enligt den senaste statistiken kommer det att röra sig om 500–600 personer per månad.

Det är skillnad att säga "lämplig" och "förhoppning" och att säga att situationen är oacceptabel och att det är klart att det skall bli en förändring.

Sedan säger kulturministern att man kan använda andra lokaler, men vi kan ju konstatera att andra lokaler inte används. Därför är det också nödvändigt att mycket mera klart uttala att det inte är häkten och arrestlokaler som skall användas för förvar av asylsökande.

Det är klart att 100 miljoner kronor i resursförstärkning också skall ge resultat. Det är väl alla överens om. Annars är det inte så stor vits med att ge 100 miljoner.

Även om kulturministern liksom jag tycker att de viktigaste skälen är humanitära, är det också en ekonomisk kostnad. En häktesplats kostar ca 1 600 kr per dygn. Det bör vara fler än jag och kulturministern som är intresserade av att vi får en förändring på det här området.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1993/94:53 om sysselsättningen i Fyrstadsregionen

Anf. 5 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Ingvar Johnsson har frågat mig om jag avser att föreslå åtgärder för att minska den höga arbetslösheten i Fyrstadsregionen.

Bakgrunden till interpellationen är den kraftiga nedgången inom industrin i regionen. Ingvar Johnsson nämner särskilt Saab i Trollhättan, Volvo i Uddevalla och Teli i Vänersborg.

Jag vill först nämna att jag är väl medveten om den allvarliga situationen i Fyrstadsregionen och att jag följer utvecklingen noga. Bl.a. har jag under november sammanträffat med såväl landshövdingen i Älvsborgs län som landshövdingen i Göteborgs och Bohus län.

Sverige genomgår en allvarlig ekonomisk kris med bl.a. minskad BNP, hög arbetslöshet och stort statligt budgetunderskott. Regeringens ekonomiska politik syftar till att sanera statens finanser och långsiktigt skapa goda förutsättningar för företagande och tillväxt. Arbetet med att sanera statens finanser är viktigt för att återskapa förtroendet för den svenska ekonomin och möjliggöra låga räntor. En låg räntenivå är en grund för att öka viljan till investeringar och därmed öka sysselsättningen.

Omfattande förändringar har gjorts för att stärka företagen och konkurrenskraften, bl.a. vad avser skatter och avgifter.

Det är främst genom nyetableringar och genom tillväxt i små och medelstora företag som nya arbetstillfällen kan komma att skapas under återstoden av 1990-talet. Regeringens politik syftar därför särskilt till ett gynnsamt klimat för dessa företag.

Jag vill också nämna att jag vid mina kontakter med företag alltid framhåller att det nu är rätt tid att övergå från ett högt övertidsuttag till nyanställningar. På så sätt har företagen tid att skola in den nya personalen inför en större efterfrågan om ett antal månader.

När det gäller de arbetsmarknadspolitiska insatserna har regering och riksdag för innevarande budgetår anslagit mycket stora resurser. Det ankommer på AMS att fördela medlen mellan länen. Länsarbetsnämnderna gör i sin tur en fördelning inom länen utifrån arbetsmarknadssituationen i olika områden. Detta innebär att områden med fler arbetslösa jämfört med övriga delar av respektive län erhåller större resurser. Fyrstadsregionen redovisar till största delen en högre andel placerade i arbetsmarknadspolitiska åtgärder än de två länen som helhet. Under budgetåret har dessutom ytterligare medel anvisats eller reserverats av respektive länsarbetsnämnd för större arbetsmarknadspolitiska insatser i regionen.

Beträffande Högskolan i Trollhättan/Uddevalla vill jag nämna att skolan för innevarande budgetår har fått en ökning av anslaget med 40 %.

Ingvar Johnsson berör också frågan om infrastruktursatsningar. Jag vill här säga att riksdagen i juni i år på regeringens förslag godkände inriktning och finansiering av ett tioårigt investeringsprogram i trafikens infrastruktur. Planer som närmare reglerar utbyggnaden av vägar och järnvägar enligt riktlinjerna i detta program håller nu på att tas fram. Med stor sannolikhet kommer dessa planer att medföra investeringar som direkt eller indirekt berör Fyrstadsregionen och som kommer att bidra till en ökad sysselsättning.

Anf. 6 INGVAR JOHNSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Det har nu gått ett år sedan vi såg de svarta rubrikerna om varslen vid Saab, Volvo och Teli. Det har gått ett år sedan tusentals familjer i Fyrstadsregionen fick uppleva en dyster julhelg. Många visste redan då att deras jobb skulle bort. Andra levde i ovisshet.

Vad har hänt sedan dess? Har regeringen tagit sin del av ansvaret? Svaret

är att arbetslösheten fördubblades till 2 % högre än rikets genomsnitt. Svaret är att regeringens satsningar blev otillräckliga och att de arbetslösa drabbades av försämrad a-kassa.

Jag menar att vi i Fyrstadsregionen har drabbats dubbelt. Vi har drabbats lika hårt som andra regioner av den allmänna nedgången. Dessutom har vi drabbats av det som blev resultatet av de stora varslen. Antalet varsel och uppsägningar i Fyrstadsregionen har på två år varit 10 000, varav 4 000 inom transportmedelsindustrin.

Till det negativa hör också att personalminskningen inom industrin fortsätter. Volvo Flygmotor har t.ex. på några år minskat sin personal med hela 1 000 personer. Till det positiva hör den nya Saaben. Men även om framgången blir mycket stor ger den inte tillbaka de ca 10 000 industrijobb som har försvunnit. För att återskapa dessa jobb krävs både utveckling av den industri vi har och ett mer allsidigt näringsliv, gärna inom det som kallas "gröna jobb". Det krävs också insatser för att snabbt ta ner arbetslösheten.

Börje Hörnlund säger att han följer utvecklingen noga. Men han säger inte ett enda positivt ord om regionens omfattande utvecklingsarbete, inte ett positivt ord om de stora insatser som görs lokalt mot arbetslösheten.

Jag skall ge nio exempel på åtgärder som Börje Hörnlund borde ge sitt stöd.

1. Tidigarelägg trafikinvesteringar.

Fyrstadskommittén har tillskrivit regeringen om tidigareläggande av projekt som ingår i regionens trafiköverenskommelse.

2. Satsa på byggande.

Det kan ske genom att man stimulerar olika ROT-projekt. Kraftverket i Lysekil är ett projekt som kan ge många jobb.

3. Stöd projektet Bilkomponent i Västsverige.

Börje Hörnlund har fått ett brev från landshövdingen om detta. Det är särskilt angeläget för Dalsland, där 40 % av industrins anställda finns hos underleverantörer.

4. Klara tillgången på riskvilligt kapital.

Jag tycker att de pengar som Volvo får återbetala bör tillfalla regionen. Jag tycker också att Metalls förslag om inrättandet av en särskild Fyrstadsfond bör prövas.

5. Ökad satsning på SIRU, strategigruppen för industriell och regional utveckling.

Arbetet inom denna strategigrupp har sedan 1990 tillskapat 300 nya arbetstillfällen.

6. Bygg upp ett "business and innovation center" i Fyrstadsregionen.

NUTEK har gjort förstudier för ett sådant center. Det kan bidra till att stärka kontakterna med EU och bli ett instrument när det gäller att utveckla nya verksamheter.

7. Utöka möjligheterna till utbildning kraftigt.

Det bör gälla utbildning på företagen, gymnasiekompetens till arbetslösa, ökade insatser inom folkbildningen och arbetsmarknadsutbildning.

8. Ge ökade resurser till högskolan.

Börje Hörnlund använder här en procentexercis för att påvisa ökade re-

surser, men räknat i antal är ökningarna små. Jämfört med andra regioner har vår högskola hälften så stora anslag.

9. Satsa på forskningsprojekt.

Ett exempel är förslaget om ett centrum för termisk sprutning. Det är en avancerad ytbehandlingsmetod. Här tvekar NUTEK om att ge sitt stöd.

Detta var exempel på åtgärder för att få fart på utvecklingen. Det visar på en väldig skaparkraft i regionen. Regeringens ansvar är att ge oss lika goda förutsättningar som andra regioner. Det är vad vi begär. Jag tycker att det finns många exempel på att vi i vår region har behandlats styvmoderligt. Man har inte tagit den höga arbetslösheten riktigt på allvar.

Därför vill jag återupprepa mina frågor till Börje Hörnlund. Är Börje Hörnlund beredd att stödja de offensiva förslag som jag har redovisat här? Med andra ord skulle man kunna säga: Är Börje Hörnlund beredd att låta tusen blommor blomma i Fyrstadsområdet?

Jag tycker att man kan säga att det som sker i Fyrstadsregionen nu är att 1 000 plantor håller på att spira. Om regeringen inte ger dessa spåda plantor näring kommer de aldrig att blomma.

Anf. 7 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Fyrstadsregionen är en av landets mest betydande industriregioner. Regionens näringsliv och arbetsmarknad är för närvarande utsatta för stora förändringar. Arbetslösheten är som nämnts högre än riksgenomsnittet. Regionen har goda utvecklingsmöjligheter, och därför behövs en medveten satsning på investeringar i infrastrukturen.

Kommunerna i Fyrstadsregionen har förstärkt sitt samarbete för att möta situationen på arbetsmarknaden och för att utveckla infrastrukturen. Detta har lett till en heltäckande överenskommelse för utvecklingen av infrastrukturen. Den innehåller kostnadsberäkningar, prioriteringar och lokaliseringar för samtliga trafikslag. Den är väl förankrad i regionen och har presenterats för regeringen.

Med anledning av arbetsmarknadssituationen har regionens riksdagsmän, kommunerna, länsstyrelserna och nu senast Metallfacken krävt en tidigareläggning av delar av dessa infrastruktursatsningar.

I fredags hemställde Fyrstadskommunerna i ett brev till regeringen om tidigareläggning av projekt som på olika sätt redan finns med i verkens planer men som skall påbörjas senare under tioårsperioden. Kommunerna understryker starkt angelägenheten av att dessa objekt tidigareläggs.

I hemställan tas de projekt som ingår i Fyrstadskommunernas överenskommelse upp. Det gäller ett strategiskt väg- och järnvägsnät vars grundpelare är den s.k. Norgejärnvägen, Uddevalla–Herrljungabanan samt vägarna E 6, riksväg 44 och 45 och väg 161.

Utbyggnaden av detta väg- och järnvägsnät i Fyrstadsområdet är kostnadsberäknat till 2 miljarder och ingår i det av riksdagen fattade infrastrukturbeslutet. Flera av projekten är ur planeringssynpunkt möjliga att starta om ett år. En tidigareläggning, vars angelägenhet också betonas av trafikutskottet, medför merkostnader motsvarande räntekostnaderna under tidigarelägningsperioden.

Prot. 1993/94:42
13 december 1993

Svar på
interpellationer

Merkostnaderna bör dock ställas mot lägre byggkostnader och besparingar samt de trafik- och miljömässiga fördelarna av att objekten färdigställs tidigare än planerat. Detta medför också positiva effekter för bygg- och entreprenadbranschen, som nu är i skriande behov av arbetstillfällen. De positiva sociala effekterna av att folk kommer i arbete är också viktiga.

En preliminär beräkning har gjorts. Den visar att det är lönsamt att tidigarelägga dessa projekt. Kommunerna har i dessa frågor samrått med Banverket, Vägverket, länsstyrelserna och länsarbetsnämnderna. Man har fått positiv respons på sin begäran överallt.

Arbetsmarknadsministern besökte nyligen Dalsland. Han blev då uppvaktad av landshövdingen, som påtalade den svåra situationen i regionen och krävde omedelbara åtgärder. Ett reportage från arbetsmarknadsministerns möte i Göteborgs-Posten har följande rubrik: Hörnlund stöder Fyrstad. Det framgår dock av artikeln att Mats Odell sitter på pengarna.

Mats Odell har i tidigare fråge- och interpellationsdebatter sagt att han inte har några pengar att dela ut till satsningar i området. Det framgår vidare av artikeln att Börje Hörnlund har slagits för att få fram pengar till infrastrukturens satsningar och att han hittills har lyckats förhandla fram fyra sådana paket.

Börje Hörnlund ingav hopp inför framtiden genom att uttrycka att kostnadsläget nu är det rätta för denna typ av satsningar. Med anledning av detta vill jag fråga arbetsmarknadsministern följande: När kommer beskedet om ett paket för Fyrstadsregionen, som alla i regionen nu väntar på?

I byggbranschen, som också berörs, är situationen katastrofal. I Älvsborgs län står 39 % av byggarbetarna utanför arbetsmarknaden, och situationen är liknande över hela landet. Man bedömer att arbetslösheten kommer att ha ökat till 50 % i februari månad nästa år.

Byggandet är en motor i samhällsekonomi, och en byggnadsarbetare genererar jobb åt många andra i angränsande branscher. Men stora byggföretag slås nu ut, och mycket kunnande och kompetens försvinner. Längre fram i ett annat konjunkturläge när byggandet behöver öka har vi varken företag eller kunniga branschmänniskor.

Därför måste nu krafttag för att branschen skall komma ur denna djupa svacka tas. Det ROT-program som riksdagen beslutade om i juni månad har endast marginellt påverkat sysselsättningen. Det som nu vill till är helt andra tag. Ett ROT-program värt namnet måste omedelbart sättas in.

Vi socialdemokrater har i olika omgångar fört fram krav på sådana program, men hittills har vi inte fått något gehör för dessa.

I en gemensam skrivelse till regeringen föreslår Göte Bernhardsson, generaldirektör för AMS, och Gösta Blücher, generaldirektör för Boverket, att ett anslag på en och en halv miljard kronor för arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall riktas mot åtgärder inom byggsektorn. Pengarna föreslås främst användas till att skapa ett särskilt tillfälligt investeringsbidrag för ombyggnad av flerbostadshus. Enligt skrivelsen skulle därigenom 16 000 årsarbeten snabbt kunna tillskapas.

Ett villkor är att ombyggnadsprojekten påbörjas mellan den 1 januari och den 30 juni 1994. Andra föreslagna villkor för att man skall kunna få det föreslagna investeringsbidraget är bl.a. att den arbetskraft som används i ett

ombyggnadsprojekt skall vara anvisad eller godkänd av den lokala arbetsförmedlingen.

Mellan 25 000 och 35 000 lägenheter i flerbostadshus kan på detta sätt enligt Boverkets beräkningar komma att bli ombyggda. Detta skulle snabbt ge effekt.

Jag vill fråga Börje Hörnlund om regeringen avser att följa dessa förslag.

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! I Uddevalla finns just nu 6,4 % i olika åtgärder. Kommunen tilldelas för detta 170 miljoner kronor under budgetåret. I Lysekil finns 6,5 % i olika åtgärder, och kommunen är tilldelad 44 miljoner kronor. I Trollhättan finns 5 % i åtgärder, men kommunen är tilldelad 182 miljoner. Vänersborg ligger lägre. 3,5 % finns i åtgärder, och kommunen har ca 90 miljoner kronor till sitt förfogande. Det har dessutom utlovats att Fyrstadsregionen skall få 15 miljoner extra bl.a. för utbildning.

Det som är avgörande är det kostnadsläge som råder för svensk industri idag. Det har aldrig i modern tid varit så förmånligt. Det gör att exportindustrin tar sig steg för steg, men det innebär också att inom landet verkande företag får ett gott konkurrensläge t.ex. gentemot Japan och Tyskland.

Det bör också påpekas att Riksbankens räntenoteringar nu ligger mellan 6 och 7 procentenheter. När nedläggningsbesluten kom var räntan många gånger uppe i ca 20 procentenheter. Det finns bedömare som menar att räntan nu kommer att sjunka ett par snäpp till.

Det betyder väldigt mycket när företagen skall fatta sina framtida investeringsbeslut. Det betyder också väldigt mycket för hushållen att räntenivån är överblickbar när de funderar på att göra affärer.

Jag vill säga till Ingvar Johnsson att jag väldigt gärna ser att 2 000 blommor blommor. Fyrstadsregionen har varit ganska präglad av stora och tunga företag. Vi vet alla i denna sal att dessa stora företag är väl lämpade för robotisering, mjukdatastyrning m.m. som gör att de producerar väldigt mycket mer utan nämnvärda personalförstärkningar. Det är därför helt nödvändigt att tusen blommor blommor.

Regeringen lägger också fram ett antal förslag som är avsedda att skapa framtidstro hos småföretagen.

När det gäller trafikinvesteringar vill jag säga att vi har samordnat slutet av interpellationssvaret med Kommunikationsdepartementet. Det pekar på att man där bereder projekt som har med regionen att göra. Det är dock ett beredningsarbete som fortfarande pågår. Som alla vet finns starka intressen i samtliga riksdagsbänkar i denna sal. Mycket talar för att denna region bör ihåggkommas, dels av rena trafikpolitiska skäl, dels på grund av arbetsmarknadssituationen.

Jag inte bara uppvaktades av landshövdingen. Jag bodde också hos honom, vilket innebar två tre timmars mycket noggrann undervisning om olika objekt. Vi är eniga om att mitt folk och hans folk skall fortsätta samråden på handläggarnivå. NUTEK är också inbegripet, som Ingvar Johnsson och Rune Evensson säger.

Ingvar Johnsson sade också att man skall satsa på utbildning. I år sker den största satsningen på år och dag. I höstas tillkom ca 90 000 utbildningsplat-

ser. Tyvärr ser det i dag ut som om vi inte kan fylla platserna på det tredje året på gymnasiet, som tänkt var. Det beklagar jag.

Riksdagen har i arbetsmarknadsutskottet behandlat delar av ROT-programmet. Det blir debatt och beslut om detta i kammaren på onsdag.

Anf. 9 INGVAR JOHNSSON (s):

Fru talman! Börje Hörnlund verkar väldigt nöjd med sina insatser. De svar jag får i fråga om mina förslag är allmänt positiva, men de är inte konkreta. Börje Hörnlund måste inse att situationen i Fyrstadsområdet är mycket allvarlig och att regeringen inte kan smita ifrån sitt ansvar så lätt för de insatser som måste göras. Arbetslösheten är faktiskt högre än i landet i övrigt. Tycker exempelvis inte Börje Hörnlund att det är ytterligt skrämmande att 7 000 jobb har försvunnit bara för metallarbetare? Eller vad säger Börje Hörnlund om siffrorna för varsel under de senaste två åren – 4 200 i Trollhättan och 3 300 i Uddevalla? Det är ytterligt skrämmande. Är det inte allvarligt att en tredjedel – hela 5 000 – av Metalls medlemmar i regionen går arbetslösa? Många av dem riskerar dessutom att utförsäkras. Är det inte också allvarligt att neddragningarna i industrin fortsätter, t.o.m. denna månad?

Jag hoppas att arbetsmarknadsministern har lyssnat på vad landshövdingen har att säga. Jag tycker också att Börje Hörnlund skall lyssna mycket noga på vad Eric Andersson och S. Anders Larsson och andra kommunalpolitiker i området har att säga. Jag tycker att Börje Hörnlund också skall ta till sig det program från Metallavdelningarna som jag vet att departementet har fått sig tillsänt.

Alla de lokala aktiviteter som jag har beskrivit står i mycket skarp kontrast till Börje Hörnlunds och regeringens passivitet. Vi socialdemokrater har reserverat oss för att högskolan skulle få ytterligare 11 miljoner, för att ta ett exempel. Jag ser att Per Unckel råkade komma in i salen nu. Då kan jag passa på att nämna ett konkret exempel för Börje Hörnlund. Bakom de procenttal som Börje Hörnlund hänvisar till döljer sig följande resonemang. Om vi i Trollhättan/Uddevalla får 200 nya platser och Lund får 1 000 nya platser, har vi fått mera i procent räknat. Men skillnaden i storlek mellan högskolorna har faktiskt ökat med 800 platser. Jag har förstått att Börje Hörnlund och andra centerpartister har låtit sig luras av Per Unckels argumentering på detta område.

Vad folket i Fyrstadsområdet vill ha är inga nådegåvor. De begär ett arbete att försörja sig själva på. De begär inte heller att Börje Hörnlund skall lösa allt. Men de begär, för att tala Metalls språk, att de skall få lika bra verktyg att arbeta med i Fyrstadsregionen som man har i andra regioner.

Anf. 10 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Jag tolkar Börje Hörnlunds svar på frågan om tidigareläggning av infrastrukturprojekt som positivt. Vi får hoppas att den rubrik som stod i Göteborgs-Posten – Hörnlund ställer upp för Fyrstad – stämmer.

Min andra fråga gällde hur regeringen ställer sig till Boverkets och AMS begäran. Jag hoppas att jag får svar på den i Börje Hörnlunds nästa inlägg.

Det är svårt att hinna svara på alla frågor på så kort tid, föreställer jag mig. Jag förväntar mig att Börje Hörnlund återkommer till det i sitt nästa inlägg.

Jag kan inte släppa detta med byggandet. Vi är på väg mot en katastrof för branschen. Det pekar mot en arbetslöshet på över 50 %. Det är en bransch som ropar på hjälp. I och med att det inte finns någon bostadsminister finns heller ingen som har ansvar för dessa frågor. När branschens företrädare vill prata med regeringen är det ingen i regeringen som lyssnar. Ställer man frågor till Bo Lundgren svarar han samma sak som han har svarat på alla frågor i två år. Det är meningslöst att ställa frågor till honom längre på detta område.

Byggtreprenörerna säger samma sak: Ingen lyssnar, ingen förstår. Vi är för djupt nere nu i svackan i byggbranschen. Jag anser därför att regeringen måste agera. Det sker inget industribyggande på grund av att det är för låg efterfrågan inom industrin. Regeringen bidrar ej till att skapa denna efterfrågan. Det sker inget nybyggande på grund av den nya bostadsfinansiering som regeringen har genomfört. Ombyggnader av bostäder sker heller inte på grund av den ovilja regeringen hittills har visat. I Göteborg, som är rikets andra stad, har hittills i år startats byggande av tio lägenheter – det är alltså det totala antalet i Göteborgs stad, sedan det nya bostadsfinansieringssystemet införts.

Det är ingenting annat än en katastrof för byggbranschen. Regeringens experter tror att det skall bli full fart på bostadsbyggandet med den nya finansieringen. Den är förmånligare än 1992 års finansiering, säger man. Men fakta talar för sig själva. Här har endast startats byggande av tio lägenheter. Jag undrar hur regeringen passivt kan åse detta. Hur kan Börje Hörnlund som är arbetsmarknadsminister passivt åse denna utveckling?

Jag såg i en artikel i Göteborgs-Posten i fredags att även folkpartisten Erling Bager har tröttnat på arbetsmarknadsministerns passivitet. Börje Hörnlund kan tala med branschens företrädare och byggtreprenörerna. Det har jag gjort. Både ordföranden i Borås och ordföranden i Göteborg talar i dag om byggbranschens uppgång och fall. Jag tror att den uppkomna skadan blir svår att reparera. De är mycket irriterade över att det inte finns någon i regeringen som lyssnar och bryr sig om branschens problem. Här kan Börje Hörnlund också göra en insats.

Anf. 11 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det är alltid mycket viktigt med rättvisa mellan olika regioner. I detta fall har Fyrstadsregionen, från att ha tillhört de verkligt överhettade regionerna, nu råkat klart illa ut. De medel som finns att fördela skall naturligtvis fördelas med hänsyn till den situation regionen befinner sig i.

Allmänt om industrin kan man också säga att det tyvärr fortfarande förekommer vissa permitteringar och avskedanden i Fyrstadsregionen. Men om man ser i stort har siffran för lediga platser i industrin och näringslivet denna höst legat högre än 1991. De senaste veckorna har siffran t.o.m. legat på 1990 års nivå och något högre.

Man ser också på det stora övertidsuttaget att det nu är dags att börja nyanställa. Jag har lagt ner mycket tid för att övertyga de stora i näringslivet

och småföretagen om att byta ut övertiden mot nyanställningar. Jag anser mig ha fått stor förståelse. Jag hoppas den processen går i gång ordentligt.

Vad gäller det sätt på vilket vi arbetar vill jag säga att respektive länsstyrelser har tilldelats ett antal miljoner kronor för att besluten skall komma underifrån, och jag tror att det är rätt väg. Beslut uppifrån blir inte alla gånger riktigt lyckade. Ett problem för regionen är ju att Saabfabriken i Malmö gick i bara nio månader och Volvofabriken i Uddevalla endast i tre år, till mycket stora kostnader. Efterklod kan man säga att det hade varit bra om det i stället hade gjorts en bred satsning på mindre och medelstora företag. Också företagen som sådana skadades av det som inträffade, men detta var inte lätt att bedöma vid de aktuella tillfällena. Båda företagsledningarna trodde tydligen på en annan utveckling.

Till det positiva hör att de svenska företagen under lågkonjunkturen nästan hundra procentigt har lyckats genomföra just-in-time-systemet. Det gör att det nu i motsats till vad som varit fallet under tidigare lågkonjunkturer just inte finns några lager. Detta kommer också att synas när efterfrågan kommer. Det gör att flera av de tongivande näringslivsmännen säger att det nu är dags att börja investera.

Ett institut – jag kommer inte ihåg dess namn – som har tillfrågat en stor mängd företag bedömer att investeringsutvecklingen inom byggbranschen inte blir så dålig som en del andra har prognoserat. Det är naturligtvis också min förhoppning att utvecklingen kommer i gång på industrisidan. Tyvärr förekommer nu inte längre investeringar i kontor, hotell och liknande typer av anläggningar, som byggdes i mycket stor stil under senare delen av 80-talet.

Till det positiva när det gäller byggandet måste också räknas att kvadratmeterkostnaden, som under den överexpansiva perioden både i småhus och i stora hus uppgick till omkring 13 000 kr, nu är nere på ca 10 000 kr. Precis som när man diskuterar väg- och järnvägsinvesteringar kan man därför när det gäller reparationer m.m. säga att det nu är lämpligt att passa på att göra sådana. Mycket talar för att det inte blir billigare än det är i dag, och då är det rätt tid att agera. När det gäller den skrivelse som ligger från AMS avvaktar man i riksdagen, och beredning pågår inom regeringen.

Anf. 12 INGVAR JOHNSON (s):

Fru talman! Jag kan inte riktigt hålla med Hörnlund när han säger att fördelningen över landet har varit rättvis. Jag tycker att det har varit en njugghet när det gäller att ge besked om en rad satsningar i vår region som jag hoppas så småningom ändå skall kunna komma till stånd.

Jag vill helt hålla med Börje Hörnlund när han säger att det jättestora övertidsuttaget måste ersättas av ett ökat antal anställda.

Börje Hörnlund var också inne på frågan om industrins framtid. För att bilden inte skall bli alltför mörk vill jag säga att jag inte tillhör dem som tror att antalet industrijobb totalt sett kommer att minska så kraftigt i vårt land genom rationaliseringar och annat. Men från den industri som vi skall ha kvar i Sverige bör man satsa på Fyrstadsregionen. Inom denna region finns mycket starka industritraditioner, yrkeskunskap och utvecklad teknologi på

en mycket hög nivå, som det går att bygga vidare på. Fyrstadsregionen kommer självfallet att vara ett av Sveriges starka industricentra även i framtiden.

Samtidigt är det viktigt att arbeta för att få ett mera allsidigt näringsliv i området. Det är ju just därför som vi nu måste satsa på en lång rad åtgärder som jag har tagit upp i interpellationen. Jag menar att regeringen har ett stort ansvar, både direkt och när det gäller de signaler som ges till de statliga myndigheterna. Regeringen har hitintills inte tagit det ansvaret, utan det har i stället lagts på högskolan, som Börje Hörnlund inte återkom till.

Om vi skall utveckla denna region till en framträdande industriregion, är det orimligt att ha en högskola som är bara hälften så stor som andra. Om vi får mindre resurser på ett sådant område, är det inte att se som en utebliven gåva från regeringen utan som att något tas ifrån oss. Jag hoppas därför att Börje Hörnlund nu är beredd till en positiv dialog med representanter för regionen.

Jag kan inte heller låta bli att säga till Börje Hörnlund att jag tycker att det behövs litet bättre tag. När man lyssnar på honom i dag undrar man vart vår karske arbetsmarknadsminister tog vägen, han som skulle klara jobben eller avgå. Det kan kanske med en lätt travestering beskrivas på följande sätt: Så gick beslutsamhetens friska hy i eftertankens kranka blekhet över.

Anf. 13 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja säga ytterligare några ord om Arbetsmarknadsstyrelsen och Boverkets begäran. Börje Hörnlund sade att frågan bereds, och även jag förstår att en skrivelse som skickas in till regeringskansliet bereds. Men kan Börje Hörnlund säga när någon form av besked kan förväntas komma? Avsikten var ju att det hela skulle starta den 1 januari. Det skulle vara ett bra beslut för byggandet, som skulle ge en omedelbar och snabb effekt. Det skulle vara intressant att få reda på om Börje Hörnlund själv är positiv till detta.

Jag håller med Börje Hörnlund om att byggandet nu har blivit mycket billigare. Det finns då all anledning att vara aktiv när det gäller att få i gång projekt. Det finns mycket stora behov. De arbetslösa väntar på någon form av positiva nyheter men får inga sådana från regeringen. I stället är det fråga om ökande arbetslöshet och mindre av kommunala jobb. En stor del av arbetslösheten inom byggbranschen är onödig, eftersom det finns så stora behov, men regeringen är ovillig när det gäller att tillgodose dessa behov.

När det gäller kommunala uppsägningar är det likadant. Också de uppsägningar som kommunerna nu måste göra är enligt min uppfattning onödiga. Samtidigt möts människor av besked om försämrade arbetslöshetsförsäkring samt om försämringar i medbestämmandelagen och i lagen om anställningsskydd. Jag hoppas att Börje Hörnlund i sitt sista inlägg kan ge mera av besked än det som gäller AMS och Boverket.

Anf. 14 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag är mycket övertygad om att Fyrstadsregionen kommer att fortsätta att vara ett av Sveriges starkaste industriområden. Där finns så mycket av kunskande och annat att bygga på.

När det sedan gäller mindre högskolor vill jag säga att många har hört mig

uttala min starka tro på vikten av att dessa breddas och utvecklas, gärna tillsammans med ett lokalt verksamt näringsliv. Det är en process som ger tillväxt.

Vad beträffar det litet mera sedvanliga talet vill jag för min del säga att ingen annan arbetsmarknadsminister har fått leva med ett så tungt arv från inflations-, spekulations- och fallskärmsekonomin. Samtidigt har vi haft en internationell lågkonjunktur. Inte heller har någon annan arbetsmarknadsminister inom sitt ansvarsområde med olika tillfälliga åtgärder fått upp volymerna så mycket som jag och medarbetarna inom Arbetsmarknadsverket och på andra ställen har kunnat göra.

Jag måste dock tyvärr också säga att både vårt land och inte minst jag själv har för litet inflytande för att kunna påverka den internationella ekonomin, även om jag skulle önska att vi kunde det. Vi har inte heller någon särskilt stor rörelsefrihet i vårt land när budgetunderskottet, underskottet i Arbetsmarknadsfonden m.m. ser ut som de gör. Jag tror att vi alla i denna sal är mycket medvetna om detta.

Jag och finansministern träffade under förra veckan samtliga partiets representanter i Kommunförbundets och Landstingsförbundets ledningar och diskuterade att via kompetensutveckling få till stånd vikariat och annat som gör att anställda inom kommuner och landsting inte i större omfattning skall drabbas av arbetslöshet. Detta möttes av mycket stor förståelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1993/94:59 om arbetsmarknadssituationen i Västmanland

Anf. 15 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Göran Magnusson har i sin interpellation ställt ett antal konkreta frågor som rör insatser för Västmanlands län.

För det första har Göran Magnusson frågat mig om jag är beredd att medverka till att lindra effekterna av uppsägningar inom sjukvården i länet, exempelvis genom ekonomiska resurser för senareläggningar.

Det är väsentligt för svensk ekonomi att förändringsarbetet i den kommunala sektorn fortsätter. Även kommuner och landsting måste delta i ansträngningarna för att förbättra de offentliga finanserna. Det är också viktigt för de många människor som är beroende av den offentliga sektorns tjänster att nya kunskaper och ny teknik omsätts i en utvecklad och effektiv organisation. Inom den kommunala sektorn råder en bred enighet om betydelsen av effektiviseringar för att bättre kunna tillgodose väsentliga behov av t.ex. barnomsorg, skola, äldreomsorg och hälso- och sjukvård.

Någon förstärkning av den kommunala ekonomin genom en ökning av statliga anslag är inte möjlig. En sådan lösning skulle ytterligare öka det statliga budgetunderskottet liksom lånebehovet.

Jag anser att det i dag finns förutsättningar för kommunerna att kombinera kraven på besparingar med kraven på att hänsyn tas till arbetsmarknadssituationen, dvs. uppnå omstruktureringar i acceptabla former. Detta

bör vara möjligt mot bakgrund av nu aktuella bedömningar av den kommunala ekonomin och genom samverkan med länsarbetsnämnderna. Många offentliga arbetsgivare satsar nu på bl.a. utbildning och olika omplaceringsåtgärder. Genom utbildning anpassas kompetensen till förändrade arbetsuppgifter. Samtidigt förbättras förutsättningarna för att i framtiden bedriva verksamhet med högre kvalitet och på ett effektivt sätt. I samverkan med länsarbetsnämnden kan möjligheterna till utbildningsvikariat och bidrag till företagsutbildning utnyttjas.

Kommunernas arbete med kompetensutveckling och effektivisering kommer att leda till dels ytterligare kvalitetsförbättringar, dels ett lägre tidsbehov för given volym arbetsuppgifter. Med tanke på den stora ökningen av bl.a. antalet äldre och av övriga tunga kommunala uppgifter är detta en nödvändig utveckling.

Frågan om stöd till utbildning bör lösas genom lokala förhandlingar mellan länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingar på samma sätt och enligt de regler som gäller för övriga arbetsmarknaden.

Jag har i överläggningar med AMS understrukt betydelser av att Arbetsmarknadsverket aktivt arbetar för att i samverkan med kommuner och landsting uppnå sådana lösningar att personal i största möjliga utsträckning på ett meningsfullt sätt kan bli kvar hos kommunerna med olika uppgifter. Kompetensutveckling är grunden.

För det andra har Göran Magnusson frågat mig om jag är beredd att överväga att placera kommunerna Kungsör, Arboga och Köping i stödområde.

Jag kan inte i dag kommentera behovet av att inplacera en viss kommun i stödområde. Det görs emellertid fortlöpande en analys av situationen i utsatta kommuner och regioner för att avgöra frågan om inplacering skall ske.

För det tredje har Göran Magnusson frågat mig om regeringen planerar nya statliga investeringar eller sysselsättningsskapande beställningar i Västmanland. I fråga om infrastrukturella satsningar har riksdagen i enlighet med regeringens proposition 1992/93:176 om investeringar i trafikens infrastruktur m.m. beslutat om stora satsningar som kommer Västmanland till del. Jag tänker då t.ex. på utbyggnaden av Mälarbanan som ingår som en del av Banverkets grundsatsning för perioden 1994–2003. Även i fråga om vägar görs och kommer satsningar att göras under samma period i form av t.ex. utbyggnad av E 18 till motorvägsstandard.

Utöver de infrastrukturella satsningarna har länet även tilldelats 32 miljoner kronor för ROT-byggnationer.

Frågan huruvida det blir några ytterligare investeringar utöver vad jag redogjort för handläggs av Kommunikationsdepartementet.

Slutligen har Göran Magnusson frågat mig om jag är beredd att tillföra länsarbetsnämnden i Västmanlands län resurser av en sådan omfattning att samma andel av de arbetslösa kan omfattas av åtgärder 1993 som 1991.

Vad gäller de arbetsmarknadspolitiska medlen råder en decentraliserad beslutsordning. För att uppnå de bästa resultaten bör också besluten fattas så nära den lokala arbetsmarknaden som möjligt. Detta innebär att regering och riksdag fastställer en övergripande ram och anger mål och riktlinjer för hur dessa medel skall användas. Sedan fördelas medlen mellan länen av AMS, varvid hänsyn tas till situationen på arbetsmarknaden inom respektive

län. Länsarbetsnämnden avgör slutligen hur medlen skall användas inom länet.

För innevarande budgetår har Arbetsmarknadsverket det väl ställt vad gäller anslag av medel. Arbetsmarknadsverket har tilldelats så mycket resurser att antalet personer som anvisas arbetsmarknadspolitiska åtgärder nått de högsta nivåerna någonsin under hela efterkrigstiden. Ändock tyder en del på att verket kommer att ha pengar över vid detta budgetårs utgång.

Anf. 16 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Samtidigt som jag tackar statsrådet för svaret kan jag inte dölja att jag är besviken över innehållet. Det manifesterar regeringens inställning att det som hittills är gjort för att motverka arbetslösheten är det som kan göras – ytterligare insatser är inte aktuella.

Svaret kan sammanfattas i att kommunerna, inklusive landstingen, har sådana ekonomi att de kan klara av problemen, att ytterligare investeringar i Västmanland är en fråga för kommunikationsministern, att stödområdesplacering för kommuner inte kan kommenteras nu och slutligen att beslutsfattandet inom arbetsmarknadsmyndigheterna är decentraliserat och att de har pengar så det räcker och kanske t.o.m. blir över.

Sedan jag framställde interpellationen har den totala arbetslösheten i riket sjunkit med ett par tiondelar, enligt statistiken. I Västmanland har antalet arbetslösa däremot ökat. Fler och fler människor känner uppgivenhet, ja besvikelse, över att inte behövas på arbetsplatsen.

Börje Hörnlund besökte västra Västmanland för en vecka sedan. På Stora torget i Köping mötte statsrådet många arbetslösa. Om alla arbetslösa i kommunen hade kommit dit hade det varit ungefär 2 500 personer på torget. Vi brukar ofta ha politiska möten på Stora torget i Köping, och det är väl egentligen bara Olof Palme och Gunnar Sträng som har kunnat samla bortåt 3 000 människor på torget. Men de mötena präglades inte av uppgivenhet och besvikelse, utan av förtröstan och framtidstro.

Det mer informella möte som Börje Hörnlund hade gav ett bra intryck av hur människor i dag upplever sin situation. Börje Hörnlund fick ta del av ilskan över orättvisa a-kasseregler och besvikelsen över regeringens passiva inställning till de arbetslösa.

Samma måndag var det ett möte i Västerås, där borgerliga riksdagsledamöter från länet hade ett svettigt sammanträffande med demonstrerande arbetslösa tjänstemän. Mötet blev så pass jobbigt att en av riksdagsmännen fick tillgripa argumentet att hans personliga uppfattning om a-kasseförslaget inte stämde med regeringens.

Därmed återgår jag mera direkt till svaret och mina frågor. Börje Hörnlund säger nu att han inte har några pengar till kommunerna. Nej, han har egentligen bara pekpinnar. Den tidigare uppmaningen i höst, att offentlig sektor skulle sluta avskeda folk, åtföljdes inte av några pengar. Den senaste överläggningen med de båda kommunförbunden resulterade i ett nytt uttalande om att det nu är rätt tid att höja kompetensen, dvs. utbildning för att skapa vikariat. Wibble och Hörnlund talar enstämmigt om att det inte finns några nya pengar till kommunerna.

I interpellationssvaret slår Börje Hörnlund vakt om omvandlingstrycket i

kommuner och landsting, dvs. att bristen på pengar skall leda till rationaliseringar. Sedan säger statsrådet så här: "Jag anser att det i dag finns förutsättningar för kommunerna att kombinera kraven på besparingar med kraven på att hänsyn tas till arbetsmarknadssituationen."

Det är ett uppseendeväckande uttalande, inte minst i relation till den utredning om de kommunalekonomiska effekterna som Hallstahammars kommun har gjort av a-kasseförslaget, som skall beslutas här i riksdagen om någon dag. Utredningen visar på stora kommande kommunala kostnader, som ytterligare försvårar möjligheten att behålla verksamhet i kommunerna och därmed personal. Hallstahammarsutredningen är andra sidan av det som TCO och LO har studerat när det gäller effekterna av a-kassepropositionen, dvs. kraftigt höjda socialbidragskostnader i Hallstahammars kommun, från budgeterade 13–14 miljoner till bortåt 100 miljoner kronor, dvs. ungefär åtta gånger så mycket.

Jag har tagit upp kommunikationsinvesteringar, och i länet finns stora sådana behov. Jag vill peka på den s.k. Bergslagspendeln, Västerås–Fagersta–Ludvika, som var ett resultat av stålkrisen på 80-talet. Där har man nu gjort investeringar, och man har fått extra pengar. Men det återstår så pass mycket investeringar att Bergslagspendeln bara i Västmanlands län tar 75 % av det tillgängliga s.k. LTE-anslaget, dvs. kommunikationsanläggningar som beslutas och prioriteras av länsstyrelsen.

Det betyder att det måste tas fram mera pengar för att man skall kunna göra också andra viktiga investeringar i vägar, järnvägar och kommunikationsanläggningar. Bl.a. kommer mindre vägar och glesbygdsområden att få stå tillbaka, om en så stor del av pengarna måste satsas för att fullfölja Bergslagspendeln. Det är ju viktigt från många andra synpunkter, inte minst att Bergslagspendeln får gå ända upp till Ludvika. Där fordras det samverkan över länsgränsen.

Anf. 17 CARL OLOV PERSSON (kds):

Fru talman! Bergslagen var industrialismens vagga, och bruken och de stora företagen i dessa bygder var en välsignelse för orterna – de är det fortfarande, där företagande av det formatet finns kvar. Men det var samtidigt en olycka för bygderna. Entreprenörerna togs nämligen ganska ensidigt om hand av bruken, i stället för att folk blev egna företagare, som på vissa andra platser i landet, där människor växte upp i fattigdom och inte hade annat än stenbrytning att ta till. När kriserna kom hamnade man på defensiven; man lade ner i stället för att utveckla företagsamheten.

Det skedde då en politisk låsning, som stämde ganska väl överens med bruksandan. Man flyttade över kravet på trygga arbeten från bruksledningen till politikerna. Tråkigt nog har vissa politiker tagit på sig den uppgiften i alltför stor utsträckning. Det här är en olycka.

Det är inte politikernas roll att ordna jobb, utan deras roll är att lägga till rätta, så att vanliga människor, entreprenörer, kan skapa sysselsättning och bli arbetsgivare och producenter. Där råder i dag en stor brist i hela det svenska samhället.

Jag kommer från Västmanlands län, och jag vill tillföra den trakten resurser, så att vi kan klara framtiden på ett hyggligt sätt för människorna där.

Det sker en hård utslagning. Göran Magnusson gjorde en beskrivning som är helt korrekt. Det finns mängder med arbetslösa. Situationen i t.ex. Köping, Arboga och Kungsör är mer skrämmande än den är i Uddevalla. Det har inte funnits någon möjlighet att flytta fram positionerna och göra dessa områden till stödområden. Däremot har Bergslagen fått del av det stödet.

Det här är egentligen en följd av att politikerna under alltför lång tid underlåtit att lägga till rätta för företagandet. Nu står vi inför ett gigantiskt problem. Det talas om att man måste ordna 1 miljon nya jobb på tio år, eller 100 000 per år, i den konkurrensutsatta sektorn. Om vi flyttar ner det till Bergslagsområdet, Västmanlands län, handlar det om 30 000 nya jobb, eller 3 000 nya jobb per år. För Köping, Arboga och Kungsör, som Göran Magnusson och jag kommer från, är det 5 000 nya jobb, eller 500 nya jobb per år i den konkurrensutsatta sektorn.

Det är en gigantisk uppgift som väntar entreprenörer, både redan etablerade och nya företag, och framför allt massor av nya människor som måste bli företagare. Hur skall man stimulera fram ett nytänkande hos människor så att de vill bli företagare, i stället för att förlita sig på politiker, som de har gjort alltför länge?

Företagspolitiken måste vara långsiktig. Det kräver att vi är överens mellan blocken. Hur blir vi det? Ingen vill bli företagare i ett samhälle där man inte känner till spelreglerna för mer än kanske 1–3 år framåt i tiden. För företagande som sträcker sig över flera generationer gäller det att det finns en kontinuitet i skattepolitiken. Det måste finnas en vilja att ha företag. För att det över huvud taget skall startas några företag måste det finnas förståelse för företagarnas problematik.

Det finns i dag samma uppfinnarförmåga i Sverige som det fanns under 1800-talet, då de stora svenska företagen växte fram. Det exporteras uppfinningar från Sverige för mellan 800 och 900 miljoner kronor netto. Detta skulle räcka till produktion i landet på mellan 30 och 50 miljarder. Innovatörerna finns i Sverige, precis som förr. Svenskarna är ett duktigt folk, men ingen vill driva företag i Sverige. Varför är det på det viset?

Göran Magnussons ord faller så, att man tror att det enda som gäller för Socialdemokraterna är att den offentliga sektorn skall vara arbetsgivare. Vi har försummat så mycket när det gäller eget företagande och stimulans av sådan verksamhet att det måste till ett nytänkande.

Tack så mycket!

Anf. 18 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det innevarande verksamhetsåret har Arbetsmarknadsverket fått 5 % över av anslagna medel. Jag måste konstatera att Arbetsmarknadsverket i dag verkligen inte lider brist på pengar. Det ser ut att bli ett överskott, även om man denna vinter lyckas få in 7–8 % av de öppet arbetslösa i olika åtgärder. Det hoppas jag att man får. Allt måste göras för att hålla nere den öppna arbetslösheten.

Det är en mycket svår uppgift att nå denna nivå. Det kräver att alla goda krafter, inte minst småföretagen och kommunerna, ställer upp och hjälper till som anordnare och arbetsgivare.

I februari skall det läggas fram en regionalpolitisk proposition om stödom-

råderna. Som Göran Magnusson vet pågår det ett beredningsarbete där landets samtliga kommuner analyseras mycket noggrant. Man tittar på den långsiktiga utvecklingen, hur arbetsmarknaden i dag ser ut och hur ålderssammansättning och annat påverkar situationen.

A-kassan skall debatteras i morgon. Eftersom Göran Magnusson nämnde mötet på Stora torget kan jag säga att jag sedan i höstas och fram till nu har mött många församlingar liknande den jag mötte på Stora torget. Diskussionen har framför allt gällt de fem karensdagarna och 80-procentsnivån. Såvitt jag förstår har oppositionen, i form av Göran Magnusson, beslutat att i morgon rösta för 80-procentsnivån. Det finns nämligen inget 90-procentsyrkande. Fem karensdagar är också accepterat av Socialdemokraterna.

Det stora flertalet av dessa sammankomster är trevliga, men frågorna är av den arten att de kan riktas till företrädare för i princip alla partier.

Låt mig påminna om att Socialdemokraterna i Norge har medverkat till en ersättningsnivå i a-kassan på 62 %.

Jag skall också ta upp kommunerna. Kommunerna får en extra tilldelning på 4,2 miljarder kronor nästa budgetår. Det har riksdagen beslutat. Ett stort antal landsting har redan ingått övergripande avtal med länsarbetsnämnderna. I många fall blir hela personalen kvar. I Skaraborgs kommun, t.ex., satsar man på kompetensutveckling för 3 000 av sina anställda. Därmed får 700 människor chans att vikariera. Det finns många andra exempel.

När det gäller omvandlingstrycket kan jag säga att jag tidigare har sysslat mycket med hälso- och sjukvårdsfrågor. När jag arbetade med de frågorna låg patienterna i princip inne tre veckor för en höftoperation. Nu stapplar de ut efter ett par dagar. Man låg inne en vecka för en starroperation. Nu ligger man över huvud taget inte inne. Såvitt jag förstår av mina träffar i dag med sakkunniga på detta område går denna utveckling väldigt fort inom hälso- och sjukvården. Det är bra. Då finns det mer tid, kraft och pengar till den viktiga omvårdnaden av de riktigt gamla. Det är ju ett jobb som inte går att rationalisera. Det handlar om mänsklig omvårdnad.

Det går inte att räkna på a-kasseförslaget. Ingen vet vad det innebär förrän i vår, i och med generösa övergångsbestämmelser osv. Jag hoppas att vi är överens om att ambitionen skall vara att inte få ett större antal människor som går den eviga rundgången, dvs. a-kassa – åtgärd – a-kassa – åtgärd osv. Ambitionen skall vara att så fort som möjligt få tillbaka en fullgod ordinarie arbetsmarknad, där man har olika möjligheter att själv kvalificera sig för en ny period.

Jag berörde kostnadsläget i den förra interpellationsdebatten, Carl Olov Persson. Kostnadsläget är gynnsammare än någonsin. Det kommer vi att ha mycket nytta av framöver. Parterna har också tagit ett mycket stort och betydande ansvar genom att täcka in en bit av 1995. Då finns fasta spelregler.

Vid det framtida beslutsfattandet i regering och riksdag och på läns- och kommunnivå måste hela tiden frågan om hur detta slår när det gäller framtiden hos små och medelstora företag och nyttiga entreprenörer finnas i bakhuvudet. Det är jag övertygad om.

Anf. 19 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Statsrådet Hörnlund framställer problemen och svaren på frågorna så, att det ibland döljs att arbetslösheten i Västmanland och i riket

faktiskt har fördubblats under den tid som Börje Hörnlund har varit arbetsmarknadsminister.

Det finns anledning att peka på det förhållandet. Att exempelvis länsarbetsnämnderna har fått mer pengar tar inte bort det faktum att flera människor nu står utanför arbetsmarknaden. De är öppet arbetslösa. Jag syftar faktiskt till att försöka öka andelen människor som inte behöver vara öppet arbetslösa.

Börje Hörnlund hänvisar till förslag som skall debatteras i kammaren i morgon och på onsdag. Det finns förslag från oppositionen som enligt vår uppfattning skulle leda till att ungefär 100 000 människor, och 2 500–3 000 människor i Västmanland, skulle kunna övergå från öppen arbetslöshet till någon form av åtgärd eller reguljärt arbete. Det är sådant som vi gemensamt skulle kunna ta sikte på.

Börje Hörnlund tycker att vi gemensamt borde kunna lösa detta genom generösa övergångsregler. Talet om generösa övergångsregler i a-kassan är litet förrädiskt. Det leder tanken till att situationen inte är så besvärlig.

Huruvida Hallstahammar har räknat exakt rätt eller fel kan alltid diskuteras. Om man säger att socialbidragskostnaden inte ökar åtta gånger utan fyra handlar det fortfarande om ett belopp som utifrån det kommunalekonomiska perspektivet ter sig ohanterligt. Om beloppet skulle öka från 13 miljoner till 50 miljoner är redan det mycket besvärligt. Jag tror inte att det finns någon anledning att hoppas för mycket på generösa övergångsbestämmelser. När det gäller den kommunala ekonomin säger man nu att kommunerna har tilldelats 4,2 miljarder för nästa år. Det var emellertid pengar som man avstod från att dra in. Jag medger att pengarna finns och att de kan göra nytta. Men det låg ingen större generositet bakom det här.

Det har talats om företagandet, om löften och om vad man egentligen skall göra. När Börje Hörnlund besvarade en av mina interpellationer hösten 1991 gällde det att sänkt skatt för små företag, sänkt förmögenhetsskatt, slopad omsättningsskatt på aktiehandel, avskaffade löntagarfonder, privatisering av statliga företag, ökad utbildning, grundlagsskydd för privat ägande, slopad avdragsrätt för fackföreningsavgift, karensdagar i sjukförsäkringen, a-kassan m.m. skulle leda till att det skulle bli flera arbetstillfällen i Sverige. Trots dessa åtgärder och nya förslag har arbetslösheten fördubblats. Jag tycker att man i första hand skall diskutera vad man kan göra åt det.

Anf. 20 CARL OLOV PERSSON (kds):

Fru talman! Jag vill vända mig till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund och säga att jag tror att Västmanlands län har drabbats hårdare än några andra län. Under den senaste tiden gäller det framför allt regionen Köping–Arboga–Kungsör, med tanke på den utslagning som kommer att ske inom sjukvården. Det sker en centralisering till länshuvudstaden, som det i länet råder delade meningar om.

Jag skulle vilja ha arbetsmarknadsministerns hjälp med att skapa en respit för regionen västra Mälardalen för att denna skall kunna ta sig ur sina problem. Det området skulle behöva bli ett tillfälligt stödområde. Samtidigt kan man ställa krav på politikerna i regionen så att de ser till att det blir en respit. När de första personerna kommer att utförsäkras i slutet av 1996, enligt

de nya regler som kommer att antas, måste något vara på gång. En långsiktig företagsamhet måste stimuleras.

Som Göran Magnusson påpekade var vi några politiker som besökte Västerås och fick det litet hett om örnen. Jag skyllde inte ifrån mig på något sätt. Jag talade bara om att jag inte kan ge någon kortsiktig tröst i den situation som vi befinner oss i. Vi måste se till att vi fram till 1996, när de första utförsäkras, har ordnat ett bättre sysselsättningsläge. Företagsamheten måste komma i gång igen. Vi har nått vägs ände.

Det måste faktiskt konstateras att vi inte har möjligheter att anställa så många fler i den offentliga sektorn. Vi måste vara mycket hovsamma med de offentliga utgifterna. Vi kan inte höja skatterna, och vi kan inte heller låna ytterligare. 1980-talets möjligheter togs inte till vara. Socialdemokraterna tog inte Sverige ur krisen under den här tiden. Det måste nu ske – kanske under något oordnade former. Jag beklagar detta. Men jag kan samtidigt konstatera att skadan är skedd. Jag vädjar till arbetsmarknadsministern att göra något för att den här regionen skall få stöd under en period. Ställ gärna krav på politikerna i regionen.

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Göran Magnusson vet mycket väl att sviterna från 1980-talet har kostat hundratusentals människor deras arbete. Jag vill säga att jag inte var med om att prissätta Sverige ur världsmarknaden. Jag var inte med om att spekulera sönder Sverige. Jag bär i mycket stor utsträckning följderna av det som har hänt. Jag har haft många anledningar att studera orsak och verkan.

Min bedömning är att det här är en mycket större börda att bära än den internationella lågkonjunkturen. Arvet från senare delen av 1980-talet när Sverige "rusade" på olika sätt har kostat många jobb. Ovanpå det måste man lägga den internationella lågkonjunkturen, som jag tyvärr inte heller kan göra något åt. Även om den dåtida regeringen inte ensam kan lastas för allt som hände var det den regeringen som regerade då och inte den nuvarande regeringen. Den nuvarande regeringen bär följderna. Därför saknar jag faktiskt ett större ansvarstagande från socialdemokraternas sida.

Till Carl Olov Persson vill jag säga att KAK redovisade siffror för mig som är dåliga. Den här interpellationen liksom den föregående behandlar dock en stark industriregion. Den här regionen kommer säkert tillbaka. I dag har man bekymmer, och regionen skall bedömas utifrån det i framtida överväganden.

Anf. 22 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag känner till det beredningsarbete som pågår när det gäller stödområden. Jag skall inte pressa den debatten ytterligare. Jag accepterar i och för sig att beredningsarbetet måste fortgå. Det hade dock varit mera hugesamt om det uttalande som Börje Hörnlund senast gjorde, där problemet uppmärksammades, hade funnits med i svaret. Den delen saknades helt i interpellationssvaret.

Fru talman! Låt mig ta upp diskussionen om sviterna från 1980-talet. Det vanligaste resonemanget går ut på att det var Socialdemokraternas fel på

1980-talet då det rådde högkonjunktur. Regeringen har egentligen inget eget ansvar alls. Det är så man uppfattar regeringsdiskussionen i den här frågan. Börje Hörnlund saknar i dag Socialdemokraternas ansvarstagande i den här situationen.

Socialdemokraterna saknade faktiskt borgerlighetens, oppositionens, ansvarstagande när man i denna kammare lade fram förslag till åtstramningsåtgärder. Börje Hörnlund, hans partikamrater och de övriga borgerliga partierna tvingade regeringen att avgå. Man avsatte regeringen på grund av att regeringen ville vidta åtgärder för att förhindra den galopperande inflationen. Det kan Börje Hörnlund också dra fram. Det är mera klädsamt med det gemensamma ansvarstagandet om man talar om hela situationen i stället för bara det som passar för ögonblicket.

Börje Hörnlunds parti krävde också valutaavreglering. Hösten 1991 sade Börje Hörnlund till mig att valutaavregleringen var ett av skälen till att det hade gått illa för svensk industri. Börje Hörnlund och hans parti krävde också att regeringen snabbt skulle lägga fram förslag om valutaavreglering.

Fru talman! Börje Hörnlund kanske tycker att vi borde kunna bli överens i större utsträckning när det gäller a-kassan och att det finns gemensamma beröringspunkter. Jag har uppfattat det så att Socialdemokraterna under lång tid har visat beredvillighet att diskutera och komma överens om ett förslag beträffande a-kassan. Det har inte gått att komma överens. Det kan väl inte bara bero på att Socialdemokraterna har haft principer i diskussionen som har gjort att det har blivit litet svårare.

Jag håller med Börje Hörnlund när det gäller sjukvårdens rationalisering och att teknik m.m. leder till att det måste ske förändringar. Det är inte detta jag diskuterar. Jag tycker bara att det är okänsligt att upprätthålla omvandlingstrycket genom att det nu är brist på pengar. Västmanlands läns landsting har faktiskt inte lyckats komma överens med Börje Hörnlunds "avdelning" på Länsarbetsnämnden i Västmanland om hur det skall kunna lösas så att man får en sådan volym att personal kan kvarstanna i tjänst tills arbetsmarknaden blir bättre.

Avslutningsvis vill jag hänvisa till Carl Olov Perssons resonemang att politikerna i KAK skall ha tryck på sig att ordna det här. Jag vill slå fast att sysselsättningen är statens ansvar. Det är inte lokalpolitikernas ansvar.

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! I morgon kommer det att vara en stor diskussion om a-kassan. Jag avstår från att kommentera det nu.

Låt mig bara påminna Göran Magnusson om att vi deltog i det populära tvångssparandet som drog in ett par procentenheter. I lågkonjunkturen har ett tiotal miljarder betalats ut, vilket var meningen. Det var dock inte enbart angenämt ute på mötena då heller.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 24 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Eva Johansson har frågat mig dels hur frågan om utvecklingen av den högre utbildningen i Stockholmsregionen i dag bereds i Utbildningsdepartementet, dels om regeringen är beredd att skyndsamt tillsammans med företrädare för regionen låta utreda förutsättningarna för att lokalisera ytterligare högre utbildning till Södertörn i syfte att uppnå bättre regional balans.

Jag vill inledningsvis framhålla följande.

Enligt preliminär statistik kommer det innevarande läsår att finnas omkring 175 000 helårsstudenter i högre utbildning inom Utbildningsdepartementets område. Det innebär en ökning om ca 35 % jämfört med utgångsläget 1990/91.

Detta har kunnat ske inte bara genom de ökningarna som riksdag och regering beslutat om, utan också genom ett ökat platsutnyttjande. Fler studenter än någonsin har härigenom kunnat antas till högre utbildning. Genom 1993 års universitets- och högskolereform har universitet och högskolor fått en friare ställning i förhållande till statsmakterna. De har givetvis en större frihet att anta studenter och ange förkunskapskraven, att organisera utbildningen och att betämma kursutbud. Nu liksom tidigare gäller att universitet och högskolor själva bestämmer var de skall förlägga sin utbildning.

Riksdagen har i vårens proposition om högre utbildning, med avsteg från huvudprincipen om att lokaliseringsfrågor är varje universitets och högskolas eget ansvar, och med hänvisning till den forskningsmiljö som etablerats i Novum, Huddinge, beslutat att Stockholms universitet bör förlägga viss utbildning i anslutning till verksamheten där. Vid sidan av detta har Stockholms universitet, utan regeringens medverkan, lokaliserat Institutet för datorstödd företagsledning (IDF) till Haninge. Ett intressant samarbete har på detta sätt kommit att uppstå mellan utbildningar med ekonomiska, humanistiska, medicinska och tekniska inriktningar.

Genom de verksamheter som Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Stockholms universitet och Högskolan för lärarutbildning har förlagt till Södertörn finns där för närvarande ca 3 000 studenter. Detta motsvarar i omfattning en medelstor högskola i vårt land som t.ex. Mälardalens högskola.

Utbildning och forskning i Stockholmsområdet har en vital betydelse för hela vårt land. Denna nationella roll skall förenas med den betydelse utbildningsutbudet har för just huvudstadsregionens unga. När det gäller utbildningstäthet, antalet studenter och efterfrågebilden är förhållandena följande i Stockholmsområdet:

Inom Stockholmsregionen finns i dag ca 30 000 helårsstudenter. Jämfört med övriga län gäller för Stockholm:

dels att antalet ungdomar är stort i förhållande till utbudet av högre utbildning och att efterfrågan samtidigt är större än i andra regioner,

dels att antalet ungdomar kommer att minska långsammare i Stockholm under 90-talet jämfört med resten av landet,

*Svar på
interpellationer*

dels att många ungdomar inte kan beredas plats i högre utbildning i Stockholm, utan hänvisas till att studera på annat håll,

dels att åtskilliga obalanser finns kvar sedan tidigare, t.ex. när det gäller en underdimensionerad lärarutbildning i förhållande till regionens behov av lärare,

dels att utbudet av fortbildning och vidareutbildning är gott men på bekostnad av ungdomsutbildning vilket medfört en ökad konkurrens för de ungdomsstuderande,

dels att en större andel invandrare efterfrågar högre utbildning.

Trots att Stockholmsregionen sammantaget har en högre andel högutbildade än många andra regioner är samtidigt konkurrenskraven på arbetsmarknaden hårdare. Det innebär att regionen volymmässigt är underförsörjd på egen utbildningskapacitet. Högutbildade måste "importeras" från övriga län.

Karaktéristiskt för universitet/högskolor i Stockholmsområdet är att de är specialiserade, i de flesta fall stora och att de i de flesta fall saknar expansionsmöjligheter på plats.

För närvarande pågår inom Utbildningsdepartementet en studie rörande den fortsatta utbyggnaden av högre utbildning i Stockholmsregionen. Jag vill för min del understryka det angelägna i att den fortsatta utbyggnaden kan ske på ett sådant sätt att huvudstadens naturliga styrka kan tas till vara. Stockholmsområdet har ett unikt läge i den nya Östersjöregion som avtecknar sig efter Östeuropas frigörelse. Det är min uppfattning att detta läge bäst kan tas till vara genom tillskapandet av en tät akademisk miljö där universitet och högskolor och andra vetenskapliga institutioner kan befrukta varandra. Möten människor emellan skall främjas. Min utgångspunkt vid bedömningen av utbyggnadsplanerna för den högre utbildningen i Stockholmsregionen är alltså kvalitet.

En ytterligare beredning av frågan om hur den högre utbildningen bör utvecklas i Stockholmsområdet bör – såvitt det ankommer på regeringen – anstå till dess att den nu pågående studien slutförts.

Detta utgör mitt svar på fru Johanssons två frågor.

Anf. 25 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber först att få tacka utbildningsministern för svaret.

Utvecklingen av den högre utbildningen är en viktig angelägenhet för alla regioner. I alla län strider man för att få en så bra och väl anpassad högskoleutbildning som möjligt för sin region. Utbildningen är avgörande för hela regionens utveckling. Det är därför både kommun- och landstingspolitiker, det lokala näringslivet och andra arbetsgivare, fackliga och andra organisationer aktivt engagerar sig för att värna och utveckla den högre utbildningen, och naturligtvis även forskningen, i sina regioner.

Vi är vana vid detta när det gäller regioner utanför Stockholm. Jag tror att vi måste vänja oss vid att också Stockholms län vill vara med att diskutera den högre utbildningen och forskningen och dess betydelse för utvecklingen av vår region.

Nu vill Stockholmsregionen vara med och diskutera hur den framtida hög-

skoleutbildningen skall se ut och var den skall lokaliseras, för det har också stor betydelse.

Jag hör ofta från folk från andra delar av landet att det väl inte kan spela så stor roll var högskoleutbildningar ligger i Storstockholm, eftersom avståndet är små och vi har en väl utbyggd kollektivtrafik. Detta är förvisso sant, men om man tittar närmare på hur det ser ut i verkligheten finner man att vår region är mer segregerad än många andra regioner i Sverige också i utbildningshänseende.

Ju längre från norra Stockholm som man kommer, med dess koncentration av högre utbildning, desto färre människor har längre utbildning än utbildning utöver gymnasiet. Medan drygt 50 % av ungdomen i Danderyd går vidare till studier på universitet och högskolor är det bara mellan 10 och 20 % i kommuner som Nynäshamn, Norrtälje, Haninge och Botkyrka.

Det finns naturligtvis fler orsaker till att det ser ut så här än närheten till den högre utbildningen, men avståndet har också sin betydelse.

Denna obalans understryker behovet av att använda den högre utbildningen som ett viktigt verktyg i kampen för att skapa jämlikhet i Stockholmsregionen.

När universitetet konstaterar att det inte längre kan växa i det område där det ligger är det därför naturligt att hela regionen vill vara med och diskutera hur det nya skall se ut. Det finns en stor enighet om att mer högre utbildning skall förläggas till Södertörnskommunerna. Det finns också ett stort intresse för att den skall byggas upp som ett nätverk, där man med den nya teknikens hjälp kan föra utbildningen samman även om delarna är lokaliserade en bit ifrån varandra. Det gäller att se till att den högre utbildningen blir spridd över hela Södertörn.

Det finns en bra början, som Per Unckel mycket riktigt skriver i sitt svar, i Södertälje, Huddinge, Botkyrka och Haninge. Nu vill många gå vidare på den här vägen. Därför är det intressant att veta hur departementet arbetar i denna fråga.

Får regionen vara med från början i det här jobbet? Eller tänker Per Unckel handskas med frågan på det sätt som han sade när han berättade för sina partikamrater på stämman om hur han ville regera? Han sade då: Besluta snabbt så att ingen hinner med att protestera.

Denna fråga är alldeles för viktig för att handskas med på det sättet. Snabba beslut riskerar ofta att ge fel konsekvenser.

Betyder utbildningsministerns svar om huvudstadens naturliga styrka och en tät akamedisk miljö att han när han söker lokaler för den nya högre utbildningen från början har uteslutit en lokalisering utanför Stockholms kommuns gränser? Det vore i så fall olyckligt om det redan nu finns sådana lösningar hos utbildningsministern, i departementet eller någon annanstans som utesluter en lokalisering till Södertörnskommunerna i övrigt. Det går också i högre utsträckning på tvärs med regionens intressen.

Detta är sådana saker som är av högsta intresse att få svar på. Ett arbete är på gång. Det tar tid att få fram bra förslag, och många har intresse av att få delta i debatten.

Anf. 26 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Får jag börja med att korrigera Eva Johanssons litet slarviga citat från mitt framträdande i Sollentuna för några veckor sedan. Jag sade följande om min beslutsfilosofi. När man, efter att ha – observera! – lyssnat på alla relevanta argument, är någorlunda säker på i vilken riktning man skall gå, då skall man börja gå för att därigenom få i gång nyttiga och dynamiska processer. På precis samma sätt avser jag att gå till väga i den fråga som vi nu diskuterar, dvs. frågan om lokaliseringen av högre utbildning i Stockholmsområdet.

Just nu pågår, som jag sade i mitt interpellationssvar till Eva Johansson, en beredning inom Utbildningsdepartementet för att skapa ett hyggligt underlag från vilket vi sedan kan bedöma hur beredningsprocessen skall föras vidare. Inför framtagandet av detta beredningsunderlag har jag haft kontakter med såväl landstingsföreträdare som med företrädare från fler inblandade kommuner. Under beredningsarbetets gång har också flera kommuner blivit tillfrågade om sina bedömningar och planer. Jag kan försäkra Eva Johansson att processen, precis som i fråga om förändringar av all annan högre utbildning i vårt land, kommer att ske under största öppenhet, vilket är mycket angeläget.

I detta skede av beredningsprocessen utesluter jag inga lokaliseringsoptioner. Jag är övertygad om att den miljö som framskapats inom ramen för Novum kommer att visa sig konkurrenskraftig på utbildningar som har naturliga relationer till denna miljö. Jag är samtidigt övertygad om att också andra områden inom detta vidsträckta huvudstadsområde kommer att visa sig ha särskilda kvaliteter. Jag har inga förutfattade meningar inför den beredning som vi nu står om exaktheten i lokaliseringen.

Jag måste säga följande till Eva Johansson med tanke på att hon koncentrerar diskussionen om högre utbildning i Stockholmsregionen till ett nedbrutet inomregionalt perspektiv. För mig är de utbildningspolitiska utmaningarna i Sverige större än blott och bart en fråga som kan hänföras till var utbildningsutbudet skall vara geografiskt lokaliserat i Stockholmsområdet i stort. För mig handlar detta snarare om Storstockholm som helhet och om Sverige än om delar av en region. Till detta kommer hur vårt land skall kunna tillförsäkras bästa möjliga utvecklingsbetingelser. Lokaliseringen av den högre utbildningen i Storstockholmsområdet måste avgöras med denna som utgångspunkt – ingenting annat.

Jag har personligen en vision om Stockholm – som jag underströk i mitt interpellationssvar – som en tät akademisk miljö där människor träffas, befruktar varandras tankar och utvecklar Storstockholmsregionens förutsättningar att konkurrera framgångsrikt med andra regioner. I den visionen ingår också Stockholm som – om jag får uttrycka det så – den ena ändan av en intellektuell axel från S:t Petersburg till Skandinavien. Jag skulle personligen välkomna en diskussion i denna riktning om högre utbildning i Storstockholmsregionen. Jag tror dessutom att det skulle gagna inte bara Storstockholm utan hela Sveriges framtida konkurrensmöjligheter.

Anf. 27 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att utbildningsministern klagör vad han menade i sitt svar, nämligen att ingen del av regionen är utesluten. Det

är ett viktigt besked. Jag hoppas att det så småningom kan få till följd att utbildningsministern – om han fortfarande är utbildningsminister – medverkar till att det blir en spridning av den högre utbildningen.

Jag kan inte riktigt förstå motsättningen mellan att se till att den högre utbildningen i större utsträckning kommer alla till del och kvaliteten i den. Jag ser en stor kvalitetsaspekt i att människor kan söka sig nya kunskaper och att utbildningen får en förläggning så att vi kan ta till vara den enorma reserv som finns på Södertörn i jämförelse med hur människor som bor i Danderyd och andra gynnade områden drar nytta av den högre utbildningen. Jag kan inte förstå att en högre utbildning skulle må sämre kvalitetsmässigt av att vara lokaliserad till Södertörn. Utbildningen som redan finns där talar för att det finns goda betingelser. De människor som är involverade i den högre utbildningen vittnar ofta om att kommunerna på ett ypperligt sätt engagerar sig i utbildningsvillkoren på ort och ställe. Det är också något att ta vara på.

Jag förstår inte riktigt den motsättning som utbildningsministern försöker att måla upp mellan en lokalisering till de södra länsdelarna och kvaliteten. Finns det någon sådan motsättning?

Anf. 28 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det är självklart, Eva Johansson, att utbildning skall kunna bedrivas på oerhört många ställen i vårt land och på många ställen i Stockholms län. Inte minst den nu frambrytande nya informationsteknologin kommer att visa att det kommer att var möjligt att genomföra åtminstone delar av varje människas utbildning på ett oerhört decentraliserat sätt, t.o.m. i det egna hemmet eller i andra små enheter.

Fru talman! Eva Johansson undrar om det kan finnas en motsättning mellan de kvalitativa aspekterna och lokaliseringsbeslut. Jag kan inte utesluta att sådana motsättningar kan finnas. Jag vill gå tillbaka till vad jag sade tidigare. Formandet av mycket konkurrenskraftiga akademiska miljöer är unika uppgifter. Det handlar inte bara om att värdkommunen skall vara beredd att stå till tjänst med viktiga ting såsom lokaler, bostäder osv. Miljön och förhållandet till andra akademiska institutioner skall vara sådant att de naturliga spänningarna uppkommer varigenom ny kunskap skapas.

Observera att jag med detta inte har sagt något om några slutsatser om var detta bäst kan uppnås. Men min uppgift vid prövningen av lokaliseringsfrågor för högre utbildning i Stockholm är just denna. Om Storstockholm inte tar den möjlighet som finns att skapa denna täta akademiska miljö, är risken att den vision jag tidigare talade om, nämligen att Storstockholmsområdet skulle bli en vital västra del av en axel mellan Skandinavien och S:t Petersburg, inte kan uppfyllas. Storstockholmsregionen skulle i det perspektivet vara mindre konkurrenskraftigt.

Fru talman! Återigen, jag säger inte detta för att dra några slutsatser utan för att försöka entusiasmera Eva Johansson till en diskussion om hela Stockholm i förhållande icke bara till andra delar av Stockholm utan också till resten av världen.

Prot. 1993/94:42
13 december 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 29 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tror att utbildningsministern och jag delar intresset av att Stockholm skall vara både en expansiv region och en region som bidrar till kunskapsutbyggnaden inte bara för denna region utan även för resten av Sverige och vår del av Europa – kanske också världen. Vi har en hel del specialiteter här i Sverige som världen i övrigt frågar efter.

Men ingen kan ju ändå tro att detta växer fram utan att många av dem som går i den högre utbildningen är beredda att ge sig i kast med att skaffa sig nya kunskaper.

En av de slutsatser som man ändå måste dra av dagens situation, utbildningsministern, är att lokaliseringen spelar stor roll. Den spelar stor roll både vad gäller fördelningen av utbildningen över hela landet och vad gäller fördelningen i denna region. Lokaliseringen spelar också stor roll vad gäller trycket från sökande till viss utbildning. Skillnaden är så ofantligt stor mellan de unga människor som bor i Danderyd och dem som bor i Haninge och Ny-näshamn vad gäller deras vilja och förmåga att söka till den högre utbildningen. I min vildaste fantasi kan jag inte tro att ungdomar är mer eller mindre begåvade beroende på var de bor.

Naturligtvis är det tillgängligheten som på ett eller annat sätt är avgörande, med avståndet som en faktor, för dessa ungdomar. Det gäller att ändra på detta, för att kunna ta till vara den utomordentligt stora reserv som ligger i alla dessa ungdomar, framför allt boende i de södra länsdelarna; ungdomar som i dag av en eller annan anledning inte anser sig kunna söka till den högre utbildningen.

Ett offensivt synsätt på den här punkten skulle kunna ge många fördelar. Jag menar inte att några tiotal högskoleplatser här och några tiotal högskoleplatser där skall plottras ut. Naturligtvis skall det vara en bra utbildning, och naturligtvis skall det vara av den storleksordning att den kritiska massan – som det brukar talas om – upprätthålls. Men låt oss inte gå i fällan och tro att allt måste ligga inom Stockholm kommuns gränser. Det finns kapacitet och expansionsutrymme utanför dessa gränser, där det skulle vara möjligt att ta till vara denna utomordentligt viktiga reserv. Jag hoppas att vi kan vara överens om det. Det förefaller också så.

Anf. 30 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Vi kommer säkerligen att hitta många gemensamma beröringspunkter när beredningen av denna fråga kommit något längre.

Utan att söka sak med Eva Johansson måste jag ändå stillsamt protestera till en del mot det som hon säger. Det är inte nödvändigtvis fråga om slutsatsen utan återigen fråga om perspektivet.

Jag värjer mig för att primärt lösa regioners behov av att stimulera deras ungdomar till mer utbildning genom att nödvändigtvis alltid flytta utbildningen till ungdomarna.

Fru talman! Vad vi i vårt samhälle behöver lära oss, och som man i många andra länder lärt sig bättre än vi, är att det är befruktande och stimulerande, inte minst för unga människor, att få flytta runt och att vistas i nya miljöer.

Jag säger inte detta för att protestera mot tanken att högre utbildning skall finnas så nära unga människor som möjligt utan för att också säga att vi ge-

mensamt har ett ansvar för att upplysa en ung generation om att den skall söka den bästa utbildningen och inte nödvändigtvis den närmaste utbildningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:42
13 december 1993

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1993/94:56 om studie- och yrkesorienteringen, m.m.

Anf. 31 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Eva Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att skollagens och läroplanens mål om en likvärdig utbildning när det gäller studie- och yrkesorientering uppfylls och om jag är beredd att skyndsamt låta göra en översyn som belyser situationen i kommunerna och ger en bild av elevernas tillgång till kompetent syopersonal i sin skola.

Regeringens förslag till nya läroplaner för grundskolan, gymnasieskolan och övriga skolformer behandlas just nu av riksdagen. Förslagen hör ihop med och är den sista viktiga byggstenen i det nya styrsystemet för skolan, där staten formulerar målen för skolan medan kommunerna har ansvaret för att genomföra verksamheten.

I de föreslagna läroplanerna betonas vikten av studie- och yrkesorientering, och ett tydliggörande av ansvaret för dessa frågor görs genom en markering av att det är rektor som har ansvar för att eleverna får studie- och yrkesorientering. Syoverksamheten i en skola är en angelägenhet för hela skolans personal, rektor, lärare, syopersonal och övriga som arbetar i skolan.

Hur verksamheten i de enskilda skolorna organiseras är en kommunal angelägenhet och kan och måste få variera beroende på lokala förhållanden. Kommunerna får dock endast ge tillsvidareanställning för syoverksamhet åt den som har en utbildning avsedd för sådan verksamhet. Riksdagen har också beslutat om att inrätta en studie- och yrkesvägledareexamen.

Utvecklingen mot alltmer variation och möjliga vägar såväl inom högre utbildning som arbetsliv förutsätter vidare att skolans avnämare, dvs. universitet, högskolor, arbetsgivare och branscher, måste ta ett större ansvar för informationen i skolorna än i dag.

Låt mig till sist med anledning av frågan om översyn av syoverksamheten erinra om att en av Skolverkets huvuduppgifter är att följa och utvärdera skolans verksamhet. Studie- och yrkesorientering ingår således i Skolverkets uppföljnings- och utvärderingsansvar. Det är rimligt att redan beslutade och föreslagna förändringar på skolområdet får verka en tid innan verksamheten utvärderas. Jag avser alltså inte att nu ta initiativ till en särskild utredning av frågan.

Anf. 32 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar skolministern för svaret. Både den nya gymnasieskolan och den nya högskolan, med dess många variationer och valmöjlighe-

ter till stor lokal utformning, understryker behovet av en väl utvecklad syoverksamhet i skolan.

I dag är dessutom arbetsmarknadsläget allt annat än lätt att hantera för unga människor. Vi hoppas säkerligen allesammans att det skall ändra sig. Men dagens unga har en mycket besvärlig situation. Även av den anledningen behöver skolan vara väl rustad med kompetent syopersonal.

Vi skall tala mer om detta i morgon, när vi skall diskutera den nya läroplanen här i kammaren. Men det finns skäl att noga granska det som i dag sker i skolorna. De elever som nu står i begrepp att göra sina kanske viktigaste val för framtiden är inte hjälpta med hur det kommer att bli i framtiden i skolan. Det är därför som jag ställt mina frågor om dagens syoverksamhet till skolministern.

Det förefaller som att man i många kommuner nu drar ned på syoresurserna eller att man låter andra än utbildade syokonsulenter ta över dessa viktiga arbetsuppgifter, exempelvis lärare med andra specialiteter.

Det kan ha sin bakgrund i den skrivning som regeringen gör i läroplanspropositionen, nämligen: den vägledning som eleverna behöver för att kunna göra de rätta valen av kurs inom ett ämne eller ett ämnesblock i huvudsak bör ges av lärare inom ämnet eller ämnesblocket. Jag vet inte om det är så. Men jag hoppas att meningen med denna skrivning inte var att syoresurserna därmed skulle kunna minskas eller att syokonsulenter skulle kunna bytas ut mot ämneslärare. Det skulle vara bra om skolministern gav ett sådant besked nu. Det skulle vara till vägledning.

Den nya gymnasie- och högskolans sätt att arbeta kommer sannolikt att innebära att man, precis som skolministern säger, mer aktivt kommer att informera om dess utbildningsutbud för grund- och gymnasieskolans elever. Det ligger i skolornas eget intresse att de får så många elever som möjligt. Det är naturligtvis också bra för eleverna med en sådan information.

Menar skolministern att gymnasie- och högskolorna därmed skulle ha ett ansvar gentemot eleverna att informera i mer formell mening? Skulle något slags åliggande åvila dem? Med tanke på den mängd gymnasie- och högskolor som finns, har jag litet svårt att se hur det skulle gå till. Menar skolministern i så fall att detta på något sätt skulle minska kraven på skolans syoverksamhet? I så fall har vi vitt skilda uppfattningar om syoverksamheten och om hur den bör gå till.

Det är viktigt att syopersonalen finns på plats i skolan. För att kunna ge värdefull vägledning, måste man för det första finnas till hands när eleverna behöver hjälp. För det andra måste någon form av personlig kontakt och förtroende ha kunnat utvecklas, som gör att eleverna känner att de kan gå till den här personen med sina viktiga frågor om sin framtid. Därför är det mycket väsentligt att få reda på vad som händer nu i skolan – en skola som förändras så snabbt. Ligger det någon sanning i alla påståenden om att syoverksamheten håller på att rustas ned; detta i en tid när det rakt motsatta borde ske, med tanke på hur omvärlden ser ut?

Till sist skulle jag vilja veta om det inom departementet pågår något arbete som kan leda till att syoverksamhetens roll och plats i skolan förändras i framtiden. Det talas om en arbetsgrupp inom departementet, med deltagande av bl.a. AMS, som arbetar just med den framtida syoverksamheten.

Anf. 33 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Låt mig först säga att det i den statistik och de uppgifter som vi har fått från Skolverket i dag inte finns någonting som ger belägg för det påstående som Eva Johansson kom med. Hon sade att det förefaller som om många kommuner nu drar ner på syoverksamheten. Det kan bero på att vi tidigare haft otillräcklig statistik. Vi har inte så många år att jämföra med. Förekomsten och omfattningen av syoverksamhet är en av de punkter som finns med i den statistik som Skolverket nu kontinuerligt tar fram. Redan nästa gång vi får sådan statistik får vi en möjlighet att göra jämförelser. Det är viktigt.

Regeringen har inte skickat någon signal om att vi tycker att det är dags att växla ner när det gäller syoresurser och syoinsatser. Tvärtom skriver vi bl.a. i propositionen om läroplan för gymnasieskolan att regeringen anser att frågan om syoverksamheten är mycket viktig, inte minst i en kursutformad gymnasieskola. Sedan utvecklas detta resonemang. Det är snarare att understryka behovet än att signalera någonting annat.

Däremot är jag alldeles bestämt av den uppfattningen att högskolor, universitet och branscher framdeles måste ta ett större ansvar än i dag. Men jag menar inte att vi skall ålägga dem ett formellt ansvar. I och med att bl.a. högskolor och universitet nu skall ha ansvaret för antagningsbestämmelser och antagningsförfaranden ligger det i deras intresse att se till att hitta former för att förbättra informationen till de elever som man önskar rekrytera. För det behövs ett utvecklingssamarbete – detta gäller flera andra områden också – mellan gymnasieskolan, högskolor och annan högre utbildning samt mellan gymnasieskolan och arbetslivet. Att det behövs ett utvecklingsarbete är det ingen tvekan om. Det här är inte i stället för syoinsatser i skolan. Man skall vara på det klara med att det här är ett så pass komplicerat område i dag, att det är bra om det finns utrymme för lokalt utvecklingsarbete och lokala lösningar.

Till sist frågar Eva Johansson om det finns en arbetsgrupp inom departementet som sysslar med syoverksamhetsfrågor. Ja, det gör det, men det är en informell arbetsgrupp som har kommit till på initiativ av tjänstemän inom olika myndigheter. Den har alltså inga direktiv. Det har snarast varit så att man både på departement och på en del andra håll har tyckt att det dyker upp så många frågor om syoverksamhet, arbetsmarknad och utbildning att man har velat sätta sig ner och resonera.

Jag har fått några mera informella rapporter från denna arbetsgrupp. Men jag förväntar mig att dessa samtal mellan myndigheter och andra som sysslar med dessa frågor skall leda till förslag och idéer om vad som behövs framöver. Då får vi fundera över om vi behöver tillsätta en arbetsgrupp eller göra något annat. Än har inget sådant kommit fram, utan detta är någonting som har vuxit fram på tjänstemannainitiativ och som väl understryker att det finns väldigt många frågor på det här området att arbeta med.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 34 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Vi fick en del klarlägganden som jag tycker är bra.

Det finns ingen statistik, säger Beatrice Ask, över hur det ser ut på skolorna. Vad vore då mer naturligt för en skolminister än att se till att få fram det? Skolministern kan väl inte ha undgått, hon heller, lika litet som vi här i riksdagen, att få vetskap om de snabba förändringar som nu sker ute på skolorna på det här området liksom på andra områden.

Statsrådet hänvisar till att man inte hunnit få fram statistik. Det är alldeles självklart, därför att utvecklingen nu går så snabbt att man inte hänger med. Men det minskar faktiskt inte vårt ansvar för att hålla oss à jour med hur det ser ut. Att man stoppar huvudet i busken och tror att verkligheten inte finns innebär faktiskt inte att verkligheten försvinner. Andra ser den, och det är väl lika bra att också vi försöker få upp ögonen för den.

Jag tycker att det är bra att skolministern säger ifrån i svaret att branscher och högskolor har ett ansvar för syoverksamheten och att detta inte tar ifrån skolorna något ansvar för syoverksamheten. Det är ett självklart intresse för dem att informera så mycket som möjligt om sina utbildningar. Jag tror att den litet mera reklamartade informationen om både bransch- och högskoleutbildningar snarare ökar kravet på skolan att stå till tjänst med en mer konsumentinriktad information där man tar konsumentens, elevens, ställning i stället för branschens eller högskolans och väger in elevens intresse.

Det är också bra, tycker jag, om det nu kan skapas utrymme för lokalt utvecklingsarbete, för hur syoverksamheten skall utvecklas. Men jordmånen för det blir sämre och sämre ju mer man krymper resurserna för det. Jag är rädd för att det lokala utvecklingsarbetet kommer att innebära att det mer blir så att man håller fast vid de egna resurserna. Man orkar inte tänka så förskräckligt mycket på framtiden och utvecklingen.

Vad gör den informella arbetsgruppen för någonting?

Anf. 35 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det vore väl naturligt att skaffa fram statistik, säger Eva Johansson, när jag säger att befintlig statistik inte verifierar att det har skurits ned på resurserna. Skolverket har i sin uppföljning och i sin statistik bl.a. tagit med uppgifter om syoverksamheten. Vi har nu för första gången fått sådan statistik, och den fick vi i december. Jag tycker att det är litet tidigt att i december kräva nya uppgifter. Vi behöver inte följa utvecklingen månad för månad, men jag tycker det är en positiv signal att detta finns med i Skolverkets redovisning. Jag utgår från att detta återkommer i det fortsatta arbetet. Det var min poäng. Då får vi en möjlighet att jämföra uppgifterna. Det är en väl genomarbetad analys och utvärdering som har gjorts kommun för kommun. Jag tror att det är oerhört viktigt att man inte får den kanske något snuttifierade information som man annars kan få. Jag känner alltså inte ett våldsamt behov att nu begära en ny översyn, eftersom detta redan ingår i Skolverkets arbete.

Eva Johansson frågar vad arbetsgruppen gör. I arbetet deltar Utbildningsdepartementet, AMS, VHS och Skolverket. En av de viktigaste sakerna för arbetsgruppen, om jag har förstått det hela rätt, är att se hur de olika myndigheterna bättre skall kunna samarbeta. Jag tror mig också veta att man

bl.a. inom VHS känner att universitet och högskolor finner det angeläget att inte springa ut med än den ena än den andra informationen litet ad hoc, vilket Eva Johansson antydde. Man försöker i stället hitta former för en mer samlad och seriöst genomarbetad information.

Jag kan inte i detalj redovisa vad gruppen har kommit fram till mer än att man har träffats ett antal gånger. Det är ett spontant initiativ från myndigheter och departementens tjänstemän. Jag utgår som sagt från att om man har väsentliga synpunkter, kommer jag och även andra ministrar att inom en relativt snar framtid att få veta det. Då får vi se vad som behöver göras.

När det gäller kommunernas arbete och det lokala utvecklingsarbetet innebär varje tid av begränsade resurser bekymmer. Jag tycker ändå att det är viktigt att framhålla att kommunerna är skyldiga att ge ungdomar information om möjligheterna att välja inför gymnasiet. Vi har framför allt i propositionen och även i andra sammanhang slagit fast att rektorn är ansvarig för att eleverna får adekvat information om studiemöjligheter, arbete och annat. Det är en sak som också går att utvärdera så småningom. I och med att man bestämmer sig för att någon har ansvar för att detta görs finns det också ett intresse från kommunerna att se till att alla lever upp till kraven. Jag tror inte att någon är intresserad av att minska på syverksamheten. Tvärtom är alla väl medvetna om behovet av den, samtidigt som uppgiften blir alltmer komplex. Det är därför som vi förutom om skolans uppgifter i dag också talar om det ansvar som måste åläggas andra aktörer.

Anf. 36 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte heller att det finns ett direkt intresse av att minska syverksamheten. Ändock synes detta ske i alltför många kommuner, där man dels drar in på resurserna, dels också för över syuppgifter till utbildad personal – tydligen för att fylla ut timmar för olika slags ämneslärare. Det är en situation som är allt annat än tillfredsställande. Det vill jag gärna påpeka.

Jag hoppas att också vi kan ta del av de synpunkter som arbetsgruppen kommer fram till. Diskuteras det i gruppen om att förändra ansvaret för syverksamheten i skolan, en annan gränsdragning mellan de olika myndigheterna?

Anf. 37 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johansson påstår att man använder utbildad personal för syverksamhet. Jag har svårt att tro att man för mer omfattande och planerad syverksamhet gör detta. Det är möjligt att det sker i viss utsträckning. Då vill jag gärna påpeka att syinformation av olika slag omfattar ett brett fält. Det åligger all personal, alla vuxna, i skolan att på olika sätt bidra till att ungdomar får information och vägledning i dessa frågor. Men man kan naturligtvis inte lägga huvudansvaret på vem som helst. Det finns fastslaget att tillsvidareanställning för den här specifika uppgiften bara kan ges till dem som har relevant utbildning. Jag utgår från att det Eva Johansson talar om är en marginell företeelse.

I arbetsgruppen har man mig veterligt inte resonerat om att förändra ansvaret. Man har framför allt diskuterat de nya reglerna för antagning till uni-

versitet och högskolor samt hur myndigheterna skall kunna samarbeta. Det har lett till att man vill träffas. Vad som kommer ut av detta vet jag som sagt inte. Men om det kommer fram synpunkter som gör att myndigheter och departement känner att man från politiskt håll behöver ta itu med saken, skall jag naturligtvis låta riksdagen veta det. Det är väsentligt.

Jag måste säga att jag som minister tycker att det är väldigt positivt att tjänstemän tar initiativ till kontakter med andra myndigheter för att träffas informellt för att reda ut om det finns anledning att på vår kant agera. Det här är ett sätt som gör att vi arbetat litet mindre med säkra skott och kanske litet mer flexibelt. Det är nog alldeles nödvändigt just på det här området, inte minst för de nya myndigheter som verkar för både skolans och den högre utbildningens bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1993/94:66 om skolornas resurser

Anf. 38 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig hur de rapporter som hon nämner, och liknande, påverkar min bedömning av läget i skolan. Därefter har Eva Johansson frågat om jag mot bakgrund av rapporter från verkligheten är beredd att snarast skaffa fram det underlag som krävs för att kunna göra nödvändiga ställningstaganden till värn för skolans kvalitet.

Beroende av den sorts beslut jag har att fatta gör jag självfallet min bedömning mot ett i sammanhanget relevant underlag. Vid ställningstagande om mål och långsiktig inriktning väger den ideologiska övertygelsen tungt. När det handlar om verksamhetsanknutna beslut baserar jag precis som Eva Johansson mina bedömningar på rapporter från verkligheten. Till skillnad från Eva Johansson tycker jag dock att skolan är ett så viktigt område att jag föredrar så breda och objektiva beslutsunderlag som möjligt. Sådana underlag anser jag att Skolverket är fullt kompetent att ta fram. Rapporter från olika partsintressen såsom lärarförbund, elevorganisationer m.fl. tycker jag är intressanta men otillräckliga som beslutsunderlag.

Jag hade hoppats att min inställning till att skyndsamt utreda och fatta beslut om skolans resurstilldelning framkom i mitt föregående interpellations-svar till Eva Johansson. Vart tredje år gör Skolverket en fördjupad anslagsframställning. Det innebär att Skolverket minst vid dessa tidpunkter måste presentera ett antal fördjupade studier. För den kommande treårsperioden är Skolverkets intentioner att noggrant följa utvecklingen av det nya resurstilldelningssystemet. Detta tycker jag är utmärkt. Precis som jag tidigare poängterat tycker jag att det är helt omöjligt att utvärdera ett nytt system innan det tillåtit vara i bruk en tid.

Regeringen har på senare tid fattat flera beslut i syfte att garantera kvaliteten i skolans verksamhet. Värda att nämna är bl.a. möjligheten att välja skola och förslagen till nya läroplaner. Jag tillhör inte dem som anser att ökade medel till skolan automatiskt leder till att kvaliteten höjs. Inte heller tror jag att återinförd central detaljstyrning av skolan förbättrar kvaliteten.

Att förändra kvaliteten i skolan är betydligt mer komplicerat än så. Ökad valfrihet och beslut nära brukarna är dock ett av instrumenten för detta. Med ökad valfrihet för eleverna tvingas skolorna att göra sig själva attraktiva genom bl.a. kvalitet och utbud. Beslutsfattande nära brukarna gör att fler känner sig delaktiga. Detta är ytterligare något som är bra för kvaliteten i skolan.

Prot. 1993/94:42
13 december 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 39 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka skolministern för det här svaret. För några veckor sedan frågade jag skolministern hur hon bedömde effekterna av de skolpengssystem som en del kommuner har infört och som många anser omöjliggör en resursfördelning som har sin utgångspunkt i skolans uppdrag att ge alla barn en likvärdig utbildning.

Skolministern svarade då att hon inte oroade sig över situationen och att hon inte fann det nödvändigt att göra någon studie av vad som håller på att hända nu. Den här gången handlar min fråga därför om resurstilldelningen till skolan.

Skolministerns svar till Lena Hjelm-Wallén den 9 november antydde ju att hon var beredd att diskutera situationen som den ser ut i många skolor. Då sade skolministern så här: "— — — men jag kan försäkra Lena Hjelm-Wallén att den dag som jag har ett konkret underlag som stärker uppfattningen att det sker allvarliga försämringar" — i skolan alltså — "kommer jag att höja rösten och gå in i mer detaljerade resonemang om vad som måste göras."

Det här tyckte jag lät lovande, och jag tror säkert att det var många fler som tyckte det. Det är många som väntar med ganska stort intresse på vad som kan komma ut av detta.

Det är många organisationer och andra med mycket goda insikter i skolans vardag som har försökt att slå larm. Lärarförbundet, eleverorganisationerna och SKTF är bara några av de organisationer som jag nämner i min interpellation. De har gjort enkäter och andra sammanställningar av hur det faktiskt ser ut.

I flera kommuner har skolledningarna slagit larm till sina kommunledningar. De har sagt att de nu är vid den nedre gräns där de inte längre kan ta ansvar för kvaliteten i skolans verksamhet om det sker ytterligare besparingar. Min erfarenhet av både lärare och framför allt skolledare är att när de säger så har det gått långt. Då är det fara å färde.

Även utbildningsutskottet har försökt att dra sitt strå till stacken genom en utfrågning tidigare i höst. Där svarade ett antal kommuner, Skolverket och Kommunförbundet på våra frågor om situationen i skolan.

Det är alltså ganska många slags rapporter och iakttagelser som har redovisats om skolans vardag. Det saknas inte underlag. Rapporterna pekar alla åt samma håll. De tyder på att problemen snabbt blir större och djupare för många elever.

Det blir större klasser, färre grupptimmar, mindre speciallärarresurser, färre vuxna i skolan och mindre tid för varje barn. Så ser situationen ut.

Det leder fram till att skolans möjlighet att ge stöd till varje individ minskar. Det förefaller som om det genomgående är de barn som har mindre utta-

lade problem som blir utan stöd, men de klarar sig inte utan extra stöd från de vuxna i skolan.

De barn som har många uttalade problem och mycket tydliga handikapp får fortfarande hjälp. Men de barn som har svårt att koncentrera sig, som behöver mer tid på sig och som behöver hjälp med att komma ifatt efter en tids sjukdom hinner ingen med i dag. Risken är att de halkar efter för alltid och att de så småningom helt enkelt ger upp.

Jag tror inte att detta händer därför att kommunerna vill ha det så. Jag tror att det beror på resursknapphet. Jag vet det naturligtvis inte, men alla andra tolkningar är så illvilliga att jag inte vill göra sådana tolkningar.

Visst skulle debatten, skolministern, vinna på om vi visste både vad som händer och varför. Jag tycker att det är alarmerande när så många rapporter från verkligheten och från så många olika grupper faktiskt pekar i samma riktning – i fel riktning. Jag förstår inte att skolministern tar så lätt på problemen.

Utvecklingen går nu så oerhört snabbt. Om vi skall kunna förhindra att den leder till kraftiga försämringar för många av skolans elever, måste det ageras nu. De barn som i dag går i skolan riskerar annars att bli någon form av parentesgeneration som har fått sämre förutsättningar än sina äldre och förhoppningsvis sina yngre kamrater. Vi kan inte acceptera att dagens elever behandlas så.

Barn går som bekant inte i repris. Detta faktum gör att det är bråttom med att skaffa fram ett bra beslutsunderlag. Jag kan förstå att skolministern inte tycker att de rapporter som jag har nämnt räcker till det. Det tycker inte jag heller. Det var därför jag ställde frågan om skolministern, på grundval av att det finns så många tecken som pekar i samma riktning, är beredd att skyndsamt se till att vi får ett, som hon säger i svaret, "brett och objektivt beslutsunderlag".

Jag har nu förstått att skolministern inte vill det. Men jag förstår definitivt inte varför hon inte vill det.

Anf. 40 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag delar uppfattningen om att utvecklingen går snabbt och att det är ett bekymmer i allt politiskt arbete. Det är just därför, Eva Johansson, som det brådskar så med den ekonomiska saneringen, och det är just därför som den här regeringen lägger så stor kraft vid den.

När det gäller resurstilldelningen till skolorna är det riktigt att vi har diskuterat det tidigare. Jag har sagt att om jag blir övertygad om att det skulle finnas stora brister i vår statsbidragsgivning, eller någon annanstans, skall jag naturligtvis vidta åtgärder. Det är bara det att ett brett och bra underlag, som visar att det är fel endera på kommunernas fördelning av medel eller på statsbidragssystemet, får man naturligtvis inte snabbt.

Det tar ganska lång tid att få fram ett sådant underlag. I flera svar till Eva Johansson har jag påpekat att jag känner ett visst förtroende för det arbete som Skolverket har aviserat att man vill lägga ned för att fullgöra de här frågorna och utvärdera dem under den kommande perioden, dvs. under den som redan har börjat.

Man arbetade alltså för att se hur kommunerna följer upp det nya resurs-

tilldelningssystemet och hur man själva arbetar med fördelning av resurserna till skolorna. Jag tror dess värre att om man skall ha ett relevant underlag måste man invänta de svar som Skolverket kan komma med.

De olika undersökningar som Eva Johansson talar om är intressanta, men de är ganska smala också. Jag har Elevorganisationens rapport här, och i den talar man om nedskärningar i kommunerna. Men man tar inte någon hänsyn till vilken satsning kommunerna ursprungligen gör på skolan. Det finns inget referensmaterial. Frågorna är ganska allmänt hållna. Det gör att man får en väldigt slarvig bild. Det är bra att vi är överens om att den här typen av underlag inte räcker för att påstå vare sig det ena eller det andra.

Jag tycker också att det var utomordentligt bra att utskottet hade en utfrågning om resurser och annat, därför att det naturligtvis gav en hel del svar. Det var bl.a. då som vi alla fick klart för oss att det inte är de svagaste eleverna som drabbas, och det är bra. Det finns ett engagemang i kommunerna för att värna dem. Men det finns möjligen en mellangrupp elever som riskerar att ställas inför problem när kommunerna har begränsade resurser.

Men även den här undersökningen var ju rätt begränsad – 13–14 kommuner kunde man få med – och det gör ju att det krävs något utöver detta.

Kommunförbundet har också tittat på förhållandena i några kommuner och kom i oktober med en rapport. Rapporten är baserad på ett urval kommuner, och man skall väl inte dra några generella slutsatser av den heller. Anmärkningsvärt är ändå att rapporten inte alls visar den negativa bild som målas upp på andra håll. I rapporten konstaterar man visserligen att det råder ekonomisk kris och att det drabbar alla, men man säger också att skolan i de flesta fall inte har blivit utsatt för någon hårdhänt budgethantering utan att man har klarat sig ganska bra, trots nya styrsystem och lågkonjunktur. Man pekar framför allt på vikten av flexibilitet och att kommunerna får möjlighet att utforma verksamheten utifrån lokala förhållanden.

Eftersom skolans verksamhet har varit väldigt centralstyrd och detaljstyrd har det varit svårt för kommunerna att använda de mest rationella lösningarna. Därför är det väsentligt med ett bra underlag när man skall bedöma vad minskade kostnader handlar om. Det kan ju nämligen vara så – och i en hel del fall är det säkert också så – att man genom en bättre organisation får minskade kostnader.

När man diskuterar resurser är frågan om klasstorlekarna en sak som ofta dyker upp. Det sprids nu myter om att vi håller på att få jättestora skolor, men faktum är att det för 1981–1992 – för att nu ta den serien – generellt sett är fråga om en mycket marginell ökning. Det har legat förhållandevis konstant, trots att elevkullarna har växlat. Jag tvingas som skolminister inse att man måste ha ett underlag som spänner över flera år för att man skall kunna dra sådana slutsatser att man går in och ändrar i den ansvarsfördelning som riksdagen har fattat beslut om. Jag är inte beredd att göra det nu.

Eva Johansson frågade om jag nu snabbt vill sätta i gång med en översyn, men jag hävdar att en sådan översyn pågår i Skolverkets regi, och det är en av Skolverkets viktiga uppgifter.

Anf. 41 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Såvitt jag kan förstå av ett tidigare interpellationssvar skall vi få de svaren om tre år, och sedan skall det dras slutsatser och göras något

*Svar på
interpellationer*

åt det. Jag är rädd för, skolministern, att någon generation skolelever då kommer att ha fått bra mycket sämre förutsättningar för sin utbildning än vad som är fallet för både tidigare och – förhoppningsvis – senare generationer.

Skolministern konstaterade att hon har tagit till sig det som utbildningsutskottets utfrågning men också många av de andra rapporterna faktiskt pekar på, nämligen att gruppen "mellanbarn", dvs. barn med handikapp som inte är så grava, inte så tydligt uttalade och inte så synliga, nu får sitta emellan. Frågan jag måste ställa är: Vad drar skolministern för slutsatser av detta konstaterande?

Det är ju faktiskt det här det handlar om. Skolan har i uppdrag att ge alla elever en likvärdig utbildning, och det kräver att skolan kan ge mer resurser till de barn som behöver det. Man klarar än så länge de barn som har de tydligaste och mest grava handikappen, men en stor grupp elever hinns inte med i skolan i dag. Sedan må den generella statistiken peka på vad som helst. I klasser på lågstadiet med närmare 30 elever och i klasser på mellanstadiet med över 30 elever är det självklart att lärare under en dag inte hinner med att se och uppmärksamma alla elever och deras arbete, långt mindre att hjälpa dem ordentligt.

Om det nu tar lång tid att få fram ett underlag för att ta ställning till sådana förändringar som kan behövas, desto större anledning att börja på en gång och inte vänta i tre år med att se den här verkligheten.

När argumenten tryter för statsråden i regeringen skyller de på den förra regeringen. Då säger de att felet beror på den ekonomiska utvecklingen och att de fick så dåligt dukat för sig. Sedan säger skolministern att det är desto viktigare med en ekonomisk sanering efter 80-talet. Ja visst, men gör då en sådan i stället för att sänka Sveriges ekonomi. Det är ju det som håller på att ske i dag, när vi har ett budgetunderskott på drygt 200 miljarder. Det är ju inte precis någon förbättring av ekonomin. Tänker ni fortsätta att förbättra ekonomin på det sättet skulle jag vilja be alla makter som kan att bevara Sverige för några fler sådana försök. Då måste något annat ske än att Sveriges ekonomi räddas på det sättet. Sveriges ekonomi kan nämligen aldrig räddas genom att budgetunderskottet ständigt ökas utan att vi får ut något av det.

Anf. 42 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag tänker inte diskutera ekonomisk politik. Jag vill bara påpeka att Socialdemokraterna, om jag har läst deras ekonomiska motioner rätt, snarast vill öka budgetunderskottet ytterligare, åtminstone i ett kortare perspektiv.

Låt mig återkomma till detta med en översyn. Skolverket arbetar alltså under den nu pågående perioden bl.a. med att följa upp hur kommunerna arbetar med statsbidragssystemen och fördelningen av resurser till skolorna. Det innebär inte att man på Skolverket måste vänta i tre år innan man berättar något om vad man har kommit fram till. Det kan alltså ske tidigare. Jag tror inte att man på Skolverket är okunnig om de diskussioner som förs om resursanvändningen, utan jag tror att vi kan förvänta oss att man där arbetar

med detta och att man, när man har relevanta fakta, också återkommer om detta. Och det är väl bra.

Vilka slutsatser drar jag då av det som framkom vid hearingen och av de resonemang som förs om de s.k. mellanbarnen? Två saker tycker jag är oerhört centrala.

Det ena är att det är bra att man har konstaterat att kommunerna har läst skollag och skolförordningar och att de ser till att de svagaste värnas. Det var väldigt viktigt att vi fick det beskedet, eftersom det var något som man inte minst inom Eva Johanssons parti var väldigt orolig för, vilket framkom under ett par debatter som vi förde här i kammaren. Det var därför skönt att det visade sig att det inte fanns någon anledning till oro. Det är viktigt att vi håller fast vid detta och ser till att kommuner också fortsättningsvis värnar om de barnen.

En annan slutsats man kan dra mot denna bakgrund och utifrån en del andra utvärderingar, inte minst Skolverkets nationella utvärdering, är vikten av att skolans arbetsformer utvecklas. Vi måste arbeta mer med alternativ pedagogik. De här barnen behöver ofta arbeta på andra sätt, och genom att förändra arbetsorganisationen och pedagogiken kan man ofta nå resultat som är bättre än de som nås i traditionella klasser, framför allt om det handlar om många elever. Jag tror också att man åtminstone av en del utredningar kan dra den slutsatsen att åldersblandad undervisning är en fördel. Det ger nämligen barn med olika utvecklingsprofil bättre förutsättningar att arbeta och mogna i sin egen takt.

Man kan alltså dra flera slutsatser av det här, men det viktiga är, och i fråga om det kan väl Eva Johansson och jag vara överens, att man uppmärksammar den här gruppen elever.

Sedan skulle jag väldigt gärna vilja ha svar på en fråga: Var är alla dessa klasser med mer än 30 elever? Det måste ju vara fråga om specialfall. Vi har en väldig spridning över landet. Genomsnittstorleken på en skolklass är litet drygt 22 elever. Det innebär att en hel del klasser har betydligt färre elever och att det naturligtvis finns några med betydligt fler. Men Eva Johansson ger intryck av att det finns oerhört många klasser med 30–35 elever. Jag förstår att de lärare som har så stora klasser att arbeta med har det väldigt besvärligt, och det är möjligt att man i de fallen borde ta upp en särskild diskussion.

Anf. 43 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Inte minst har eleverna det besvärligt. Lärarna har det också svårt, men framför allt är det eleverna som drabbas. De här klasserna finns litet varstans. Jag träffar på dem vid besök i skolorna. I mina döttrars skola, där de var 18–19 nybörjare i ettan när min dottrar började för ett antal år sedan, är de nu 27–28 elever i nybörjarklasserna. I de klasser där de var 22–23 när mina döttrar gick på mellanstadiet är de nu 34–35 stycken. Där finns nu en femma där man t.o.m. jobbar i två klassrum därför att alla inte får plats i ett klassrum och där läraren får lov att gå emellan klassrummen.

Så visst finns de här klasserna. De finns också på många många andra ställen som jag har besökt. Så blunda inte för att de finns! Det hjälper inte att blunda – de finns ändå. Eleverna vet att de finns, föräldrarna vet hur det är,

och skolans personal vet hur det är. Det är lika bra att också vi ser hur det faktiskt ser ut.

Det är bra om skolans arbetsformer kan utvecklas. Åldersblandade klasser är säkerligen mycket bra för många elever. För många lärare känns det också bra att få jobba med åldersintegrerade klasser. Men jag tror inte att det blir bättre om resurserna ytterligare dras ner – också resursfrågor finns med här.

Skolministern ser alla möjliga förklaringar till att det är som det är. Men hon ser inte hur det är med det som alla som arbetar i skolan är mest bekymrade över, nämligen skolans resurser. Det är självklart inte fråga om att simsalabim lösa alla problem. I nuvarande situation med en mycket kraftig förändring och resursneddragning tappar många modet, och det är inte att undra på.

Det är bra att de allra svagaste barnen värnas – något annat vore en skam för svenskt skolväsende. Det finns emellertid också en grupp barn som är svaga och som har rätt att ställa krav på oss och få den hjälp och det stöd som de behöver för sitt skolarbete men som de i dag inte får. De här barnens problem är inte lika grava som de problem som en del andra barn har. Men de har rätt att göra anspråk på det här stödet för att kunna komma vidare i sina studier, för annars finns risken att vi får en stor grupp barn – så var det när jag gick i skolan – som hamnar längst bak i klassen och som endera sitter alldeles tysta eller också ägnar sig åt något helt annat på lektionerna och inte alls är med, därför att de har tappat kontakten med skolarbetet.

Det är otroligt viktigt att dessa barn får fortsätta att så att säga ha kontakt med kunskaperna och att de känner att de är med. Därför behöver de mer av skolans resurser, i form av stöd och hjälp från lärarna. Det här handlar alltså om både resursfördelnings- och resurstilldelningsfrågor.

Anf. 44 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det råder inte något tvivel om att resurserna är väsentliga i skolarbetet. Jag har aldrig någonsin sagt att det är enkelt att hantera ekonomiska problem.

Jag tycker ändå att man skall sätta in frågan i dess sammanhang. Under 80-talet ökade nämligen skolans kostnader med 25 %. Den kraftiga neddragning som Eva Johansson talar om och som har skett under den senaste tiden handlar i värsta fall om ett par procent. Möjligen är vi tillbaka på 1990 eller 1989 års nivå när det gäller skolkostnaderna generellt. Sedan har undervisningskostnaderna i större utsträckning än tidigare drabbats. Det har bl.a. handlat om att elevgrupperna har blivit större, och det skapar naturligtvis bekymmer. Jag tycker att man skall ha detta klart för sig.

Jag tycker också att man skall ha klart för sig att det inte är så, att den här regeringen har önskat denna ekonomiska kris. Vi varnade ju för den i förra valrörelsen, och vi arbetar nu hårt för att försöka göra något åt den. Jag tänker inte öda tid på att tala om vems felet är. Det är så många andra som har upptäckt det, så det behöver jag inte tala om.

Däremot är det viktigt att ha klart för sig att avgörande för om vi skall klara av alla åtaganden och önskemål bl.a. när det gäller skolan är att vi får ordning på ekonomin.

I interpellationen finns en fråga om huruvida jag är beredd att ta initiativ till en snabb översyn/utredning som tittar på hur kommunerna handskas med pengarna. Jag har tidigare påpekat, och jag upprepar nu, att Skolverket som en av sina uppgifter har att följa vad som händer på skolområdet. Skolverket har i år aviserat att man under den treårsperiod som man nu arbetar i kommer att särskilt titta på resurserna i skolan och på hur de fördelas.

Jag tycker därför inte att det finns anledning för mig som skolminister, för regeringen eller för riksdagen att uttala att en utredning måste göras, eftersom man bevisligen håller på med en sådan. Detta tycker jag är oerhört väsentligt.

De detaljbilder av skolans verksamhet som man får är oerhört centrala. Jag förstår att Eva Johansson har stött på sådant här i sina barns skola. Det är intressant att notera. Det finns säkert fler fall i detta sammanhang. Våldigt väsentligt när man möter stora grupper är att man tar reda på hur många lärare det är som arbetar med eleverna.

Jag känner också till ett par skolor där man arbetar i ganska stora grupper. Det beror på att man har valt en annan pedagogik. Där är detta med stora grupper inte ett allvarligt problem. Man arbetar med flera vuxna och den här elevgruppen.

Det gäller alltså att noga analysera statistiken. Jag tycker faktiskt att man måste låta den professionella myndighet som vi har åstadkommit – Skolverket, som har ansvaret för det här – plocka fram siffror och analysera dem.

Till slut vill jag bara påpeka att jag självklart delar Eva Johanssons uppfattning, att alla elever har rätt till skolgång av hög kvalitet. Det är viktigt att vi särskilt beaktar dem som behöver extra stöd från vår sida, så att de får den hjälp som de behöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Meddelande om inställt svar

Anf. 45 TREDJE VICE TALMANNEN:

Svaret på den interpellation som är upptagen sist på föredragningslistan, nämligen Lennart Fridéns interpellation om rätten till genmäle i massmedia, utgår på grund av sjukdom.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1993/94:102 till trafikutskottet

10 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1993/94:KU8, KU16 och KU17
Justitieutskottets betänkande 1993/94:JuU11
Utbildningsutskottet betänkanden 1993/94:UbU1 och UbU2
Trafikutskottets betänkanden 1993/94:TU7 och TU8
Näringsutskottets betänkanden 1993/94:NU7, NU11 och NU12
Bostadsutskottets betänkanden 1993/94:BoU6 och BoU7

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Finansutskottets betänkande
1993/94:FiU1 Inriktningen av den ekonomiska politiken

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1993/94:AU4 Förändringar i arbetsrätten
1993/94:AU5 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar och långtids-
arbetslösa, m.m.
1993/94:AU6 En allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring

12 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 10 december

1993/94:263 av *Bengt Silfverstrand* (s) till statsrådet Reidunn Laurén om historiska arrenden:

Den 30 november 1989 beslutade riksdagen att brukare av s.k. historiska arrenden skulle beviljas rätten att få friköpa den mark de i generationer röjt, brukat, bebyggt och bebott.

I oktober 1991 förordade 1990 års arrendekommitté (SOU 1991:85) enhälligt att förorda en sådan friköpsrätt.

Den 11 mars 1992 avtog en knapp riksdagsmajoritet motioner av s och c med krav på genomförande av 1989 års riksdagsbeslut med motiveringen att frågan om förslag till friköpslag "bereddes inom regeringskansliet".

Den 10 november 1993 avtog en ännu knappare riksdagsmajoritet med röstsiffrorna 126 mot 124 (13 avstod) motioner av s och c med förnyade krav

på att 1989 års riksdagsbeslut skulle respekteras och fullföljas. Avslagsyrkandet motiverades med att "frågorna för närvarande bereds i regeringskansliet".

Prot. 1993/94:42
13 december 1993

När kommer regeringen att fullfölja det fyra år gamla riksdagsbeslutet och framlägga proposition om friköpslag för historiska arrenden?

1993/94:264 av *Barbro Westerholm* (fp) till kommunikationsministern om det europeiska larmnumret:

Genom avtal mellan SOS Alarmering AB och landets stift regleras de "teletekniska" och finansiella villkoren för telefonsamtal till jourhavande präst. Den 1 januari 1996 införs ett europeiskt larmnummer, vilket medför att det blir synligt från vilket telefonnummer den uppringande ringer. Dessutom finns planer på inspelning av larmsamtal, vilket försämrar integriteten för avsändaren.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Hur avser regeringen att garantera anonymiteten hos dem som ringer jourhavande präst efter införandet av det europeiska larmnumret?

13 § Kammarkens åtskildes kl. 14.41.

Förhandlingarna leddes av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 34 (delvis) och av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LENA JÖNSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Måndagen den 13 december

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 1993/94:60 om placeringen i häkte av personer som tagits i förvar m.m. Kulturminister Birgit Friggebo (fp) Berith Eriksson (v)	1
3 § Svar på interpellation 1993/94:53 om sysselsättningen i Fyrstadsregionen	4
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Ingvar Johnsson (s) Rune Evensson (s)	
4 § Svar på interpellation 1993/94:59 om arbetsmarknadssituationen i Västmanland	14
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Göran Magnusson (s) Carl Olov Persson (kds)	
5 § Svar på interpellation 1993/94:57 om högre utbildning i Stockholmsregionen	23
Utbildningsminister Per Unckel (m) Eva Johansson (s)	
6 § Svar på interpellation 1993/94:56 om studie- och yrkesorienteringen, m.m.	29
Statsrådet Beatrice Ask (m) Eva Johansson (s)	
7 § Svar på interpellation 1993/94:66 om skolornas resurser	34
Statsrådet Beatrice Ask (m) Eva Johansson (s)	
8 § Meddelande om inställt svar	41
Tredje vice talmannen	
9 § Hänvisning av ärenden till utskott	41
10 § Förnyad bordläggning	42
11 § Bordläggning	42
12 § Anmälan om frågor	
1993/94:263 av Bengt Silfverstrand (s) om historiska arrenden	42
1993/94:264 av Barbro Westerholm (fp) om det europeiska larmnumret	43